

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра цифрової економіки та системного аналізу

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Фінансова стійкість та прибутковість комерційного банку в умовах
цифрової трансформації
банківської сфери»**

Студентки 2 курсу, 1м групи,

спеціальності
051 «Економіка»

спеціалізації
«Цифрова економіка»

Науковий керівник
кандидат технічних наук,
доцент

Гарант освітньої програми
доктор фізико-математичних
наук, професор

підпис студента

**Кібиш Олени
Анатоліївни**

підпис керівника

**Геселева
Наталія Валеріївна**

підпис гаранта

**Гамалій
Володимир Федорович**

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет інформаційних технологій
Кафедра цифрової економіки та системного аналізу
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 051 «Економіка»
Спеціалізація «Цифрова економіка»

Затверджую

Зав. кафедри _____ Роскладка А. А.
«15» січня 2020р.

Завдання
на випускну кваліфікаційну роботу (проект) студентці

Кібиш Олені Анатоліївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
«Фінансова стійкість та прибутковість комерційного банку в умовах цифрової трансформації банківської сфери»
Затверджена наказом КНТЕУ від «2» грудня 2019 р. № 4145
- Строк здачі студентом закінченої роботи «05» листопада 2020 року
- Цільова установка та вихідні дані до роботи
Мета роботи: дослідження фінансових показників комерційних банків в умовах цифрової трансформації на прикладі АТ «Ощадбанк».
Об'єкт дослідження: аналіз фінансової стійкості та прибутковості комерційного банку.
Предмет дослідження: методики оцінки фінансових показників банку АТ «Ощадбанк» та заходи щодо підвищення їх ефективності.
- Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання прийнято
1	Геселева Н. В.	15.01.2020р.	 15.01.2020р.
2	Геселева Н. В.	15.01.2020р.	 15.01.2020р.
3	Геселева Н. В.	15.01.2020р.	 15.01.2020р.

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ТА ПРИБУТКОВІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Діяльність банку як динамічної системи в умовах нестабільного економічного середовища

1.2. Суть та значення фінансової стійкості та прибутковості як економічних категорій

1.3. Аналіз методик оцінки фінансових показників банків

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ АТ «ОЩАДБАНК» ЯК КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Основні принципи діяльності АТ «Ощадбанк»

2.2. Дослідження та аналіз фінансової стійкості та прибутковості АТ «Ощадбанк»

2.3. Перспективи розвитку банківської системи України

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АТ «ОЩАДБАНК» В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СФЕРИ

3.1. Аналіз розвитку АТ «Ощадбанк» в умовах цифровізації

3.2. Шляхи підвищення ефективності діяльності комерційних банків

3.3. Тенденції та перспективи розвитку банків України в digital-напрямку

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

6. Календарний план виконання роботи

№ Пор	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми випускної кваліфікаційної роботи	01.02.2019	01.02.2019
2	Розробка та затвердження завдання на випуск кваліфікаційну роботу	15.01.2020	15.01.2020
3	Вступ	01.06.2020	
4	Розділ 1. Теоретичні аспекти управління фінансової стійкістю та прибутковістю комерційного банку	25.06.2020	
5	Розділ 2. Аналіз фінансових показників АТ «Ощадбанк» як комерційного банку	02.09.2020	

6	Підготовка статті у збірник наукових статей магістрів	07.09.2020	
7	Розділ 3. Особливості функціонування АТ «Ощадбанк» в умовах цифрової трансформації банківської сфери	19.10.2020	
8	Висновки	02.11.2020	
9	Здача випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі науковому керівнику	05.11.2019	
10	Попередній захист випускної кваліфікаційної роботи	20.12.2020	
11	Виправлення зауважень, зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	22.11.2020	
12	Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	25.11.2020	
13	Публічний захист випускної кваліфікаційної роботи	За розкладом роботи ЕК	

7. Дата видачі завдання «15» січня 2020 р.

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Геселева Н.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

Гамалій В. Ф.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент-дипломник

Кібиш О. А.

(прізвище, ініціали, підпис)

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Геселева Н. В.

05.11.2020 р.

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____

(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Кібиш О. А.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту в екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

Гамалій В.Ф.

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

Роскладка А.А.

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ »

2020 р.

Анотація

У роботі розглянуто наукові підходи до аналізу фінансової стійкості та прибутковості, розглянуто цифровізацію комерційного банку як механізм економічного процесу. Запропоновано метод коефіцієнтного аналізу для розрахунку показників фінансової стійкості та прибутковості на прикладі АТ «Ощадбанк», досліджено перспективи розвитку банків України в digital-напрямку та проведено рейтинговий аналіз за допомогою системи підтримки прийняття рішень.

Ключові слова: фінансова стійкість, прибутковість, цифровізація, цифрова економіка, цифровий банкінг, цифрові технології, інноваційна діяльність, інноваційні послуги, коефіцієнтний аналіз.

In the work are examined scientific approaches to the analysis of financial sustainability and profitability, and considered the digitization of the commercial bank as a mechanism of the economic process. A coefficient method of analysis for calculation of financial stability and profitability indicators is proposed on the basis of the example of JSC «Oschadbank», prospects of development of banks of Ukraine in digital direction and conducting rating analysis with the aid of the system of decision support.

Key words: financial sustainability, profitability, digitization, digital economy, digital banking, digital technologies, innovation, innovative services, coefficient analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю та прибутковістю комерційного банку	4
1.1. Діяльність банку як динамічної системи в умовах нестабільного економічного середовища.	4
1.2. Суть та значення фінансової стійкості та прибутковості як економічних категорій.	9
1.3. Аналіз методик оцінки фінансових показників банків.	13
Висновок до розділу 1.	18
РОЗДІЛ 2. Аналіз фінансових показників АТ «Ощадбанк» як комерційного банку.....	19
2.1. Основні принципи діяльності АТ «Ощадбанк».	19
2.2. Дослідження та аналіз фінансової стійкості та прибутковості АТ «Ощадбанк».	24
2.3. Перспективи розвитку банківської системи України.	30
Висновок до розділу 2.	35
РОЗДІЛ 3. Особливості функціонування АТ «Ощадбанк» в умовах цифрової трансформації банківської сфери	36
3.1. Аналіз розвитку АТ «Ощадбанк» в умовах цифровізації.	36
3.2. Шляхи підвищення ефективності діяльності комерційних банків.....	42
3.3. Тенденції та перспективи розвитку банків України в digital - напрямку.	46
Висновок до розділу 3.	58
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність. Передумовою повноцінного функціонування ринкової системи господарювання є наявність ефективної та цілісної інфраструктури. Важливе місце серед усієї сукупності складових елементів останньої належить кредитним та фінансовим інституціям, зокрема банкам, фондовим і валютним біржам, страховим, інвестиційним компаніям, кредитним спілкам. Проте ключовою ланкою з перерахованих фінансових інституцій є банки. Саме їм належить пріоритетна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання та в спрямуванні необхідних обсягів грошових капіталів у найприбутковіші галузі економіки, що в кінцевому результаті приводить до підвищення матеріального добробуту населення країни. Так, загальний стан економіки країни свідчить про активну діяльність банків. Проте не варто забувати й те, що належний стан банків підтверджує економічний розвиток суспільства у цілому.

В умовах економічної глобалізації, коли у тій чи іншій частині світу час від часу спалахують валютні, банківські та фінансові кризи, загострюється питання щодо забезпечення у кожній країні стабільного економічного розвитку, який значною мірою залежить від надійності банківського сектору. Визначальними факторами при формуванні довіри з боку вкладників, партнерів, інвесторів до банків є фінансова стійкість та стабільний розвиток останніх. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короточасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого залежатиме динамічність ринкових змін та підвищення соціальних стандартів [2].

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків не породжена сьогоднішнім, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв'язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, порівняно короткий період

їх діяльності, необхідність працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю у країні, а також порівняно з банками провідних ринкових країн незначні обсяги власного капіталу [7]. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості має бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку.

До того ж фінансові показники банку напряму залежать від застосування цифрових сервісів. На сьогодні цифровізація охоплює усі сторони діяльності банку, включаючи як внутрішні інновації, які безпосередньо використовуються в межах банку (стосовно нових видів банківських продуктів, послуг, нових методів роботи), так і зовнішні, які спрямовані на удосконалення чи застосування нових методів реалізації банківських продуктів, використання цифрового маркетингу. В той же час недостатня увага до впровадження цифрових сервісів в умовах ринкової економіки в Україні може призвести до погіршення показників фінансової стійкості та прибутковості.

Метою роботи є аналіз фінансових показників комерційних банків в умовах цифрової трансформації на прикладі АТ «Ощадбанк».

Об'єктом є дослідження функціонування банківської системи України в умовах цифровізації економіки.

Предметом дослідження є аналіз фінансової стійкості та прибутковості комерційного банку в умовах цифрової трансформації банківської сфери.

Відповідно до мети визначаємо **завдання**: провести аналіз діяльності банків в умовах нестабільного економічного середовища, розглянути методики оцінки фінансової стійкості і прибутковості, розрахувати та проаналізувати дані показники для комерційного банку, визначити основні принципи діяльності АТ «Ощадбанк та запропонувати шляхи підвищення ефективності діяльності комерційних банків, а також розглянути основні тенденції та перспективи розвитку банків України в digital-напрямку.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю та прибутковістю комерційного банку

1.1. Діяльність банку як динамічної системи в умовах нестабільного економічного середовища

Трансформація економіки України відбувається у складних соціально-економічних умовах, що характеризується значним тиском інфляційних процесів, девальвацією гривні, платіжною кризою і макроекономічною нестабільністю. У зв'язку з цим гостро постає проблема забезпечення фінансової стійкості банків як стабільних кредиторів суб'єктів господарювання, перспективних секторів економічного зростання [6]. На сьогодні банки в Україні поступово оволодівають методами роботи ділових банків країн, де ринкові засади є домінуючими в системі економічних відносин. Слід вказати, що проблема фінансової стійкості комерційних банків актуальна для банків усього світу, в тому числі і для банків в Україні, де кожний третій банк проблемний. Вона обумовлена як внутрішніми, ендогенними, так і зовнішніми, екзогенними, факторами. При цьому головними є внутрішні чинники, внаслідок яких банки стають вразливими до зовнішніх чинників і неспроможними протистояти таким з них, як світова фінансова криза, фінансова криза в сусідніх державах, нестабільність макроекономічної ситуації в Україні тощо.

Враховуючи надзвичайно важливе значення банків у забезпеченні ефективного функціонування економіки та враховуючи недостатню стабільність багатьох не лише малих і середніх, а й великих системних банків в Україні, проблема їх фінансової стійкості та пошук оптимальних шляхів її забезпечення на сьогодні має бути основним завданням у стратегії розвитку кожного банку і банківської системи в цілому. Ефективно вирішити цю проблему можливо лише за умови здійснення цілісного, системного підходу як до самого банку, так і до регулювання його фінансової стійкості. Слід вказати,

що економічні процеси завжди мають розглядатися лише в рамках системного підходу.

Системний підхід – це направлення методології наукового пізнання і соціальної практики, в основу якого покладено розгляд об'єктів як систем. Він орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта, на виявлення багатогранних зв'язків у ньому і зведення їх в єдину теоретичну картину. Виходячи з цього, системний підхід, який застосовано до дослідження проблеми фінансової стійкості та прибутковості комерційного банку, передбачає (рис.1.1):

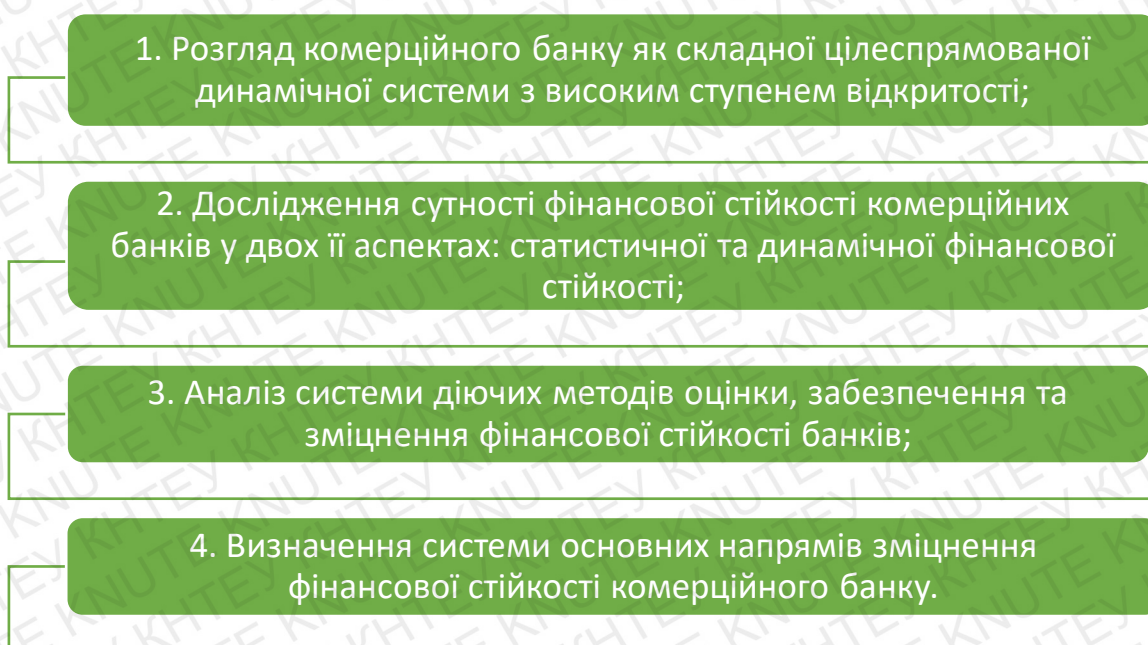

Рис.1.1 Складові системного підходу

На нашу думку, сьогодні сучасний комерційний банк можна віднести до класу особливих складних динамічних цілеспрямованих відкритих систем з цілісною структурою підсистем і функцій, який, у свою чергу, є підсистемою більш широких економічних систем: банківської, фінансової, макроекономічної тощо. Характерними особливостями комерційного банку як економічної системи є:

1) наявність великої кількості елементів, які виконують різні функції (розрахунково-касову, кредитну, депозитну, інвестиційну, трастову, гарантійну тощо);

2) багаторівнева ієрархічна структура, динамічність поведінки елементів, підсистем і системи в цілому, наявність складних взаємозв'язків між параметрами і елементами системи, включаючи зворотні, від'ємні, додатні;

3) наявність підсистем ієрархічного і функціонального характеру, які мають свої локальні цілі функціонування і розвитку (філії, відділення);

4) наявність визначеної процедури прийняття рішень і підсистеми, відповідальної за прийняття управлінських рішень (загальні збори акціонерів, рада банку, правління банку).

Основна особливість системи банку полягає у високому ступені його відкритості, отже, і у значній залежності результатів його діяльності від зовнішніх умов, які на сьогодні перебувають у стані динамічних змін. Дж. Сінкі виділяє п'ять основних факторів цього процесу змін і називає їх ТОРКА (табл. 1.1):

Таблиця 1.1

Основні фактори динамічних змін за методом ТОРКА

Фактор	Роз'яснення
Т	Технології: комп'ютеризація, автоматизація і телекомунікація в наданні фінансових послуг і продукції, які роблять більш зручним і ефективним доступ клієнтів до фондів та інформації;
О	Послаблення регулювання: процес усунення або послаблення перешкод для конкуренції (застосування таких регуляторів, як контроль над ціною або ставкою проценту та податки);
Р	Процентний ризик. Управління процентним ризиком – одне з ключових завдань фінансового управління діяльністю банку.

К	Конкуренція у залученні клієнтів. В умовах економічної кризи пошук надійних клієнтів посилюється, оскільки від стабільності ресурсної бази значною мірою залежить фінансова стійкість комерційних банків;
А	Адекватність капіталу. Вважається, що капітал регулює всі види ризиків, основними з яких є: кредитний (ризик неповернення кредитів), процентний, ліквідності, валютний та інші.

До зазначених факторів можна додати нестабільність макроекономічних і мікроекономічних процесів у країні, ненадійність багатьох суб'єктів господарювання, що ускладнює вирішення проблеми фінансової стійкості комерційних банків. Оскільки банки функціонують в умовах економічної кон'юнктури і політичної ситуації, що постійно змінюється, то важливою властивістю кожного комерційного банку як системи є його здатність до адаптації, самоорганізації і пристосування до змін зовнішніх та внутрішніх умов шляхом зміни структури елементів або їх параметрів з метою забезпечення фінансової стійкості.

У період економічної кризи і політичної нестабільності банки скорочують довгострокові інвестиції у виробництво, зменшують терміни кредитування, збільшують доходи, в основному, за рахунок побічної, а не основної діяльності. Навпаки, в умовах економічної і політичної стабільності та зменшення ризику банки активізують свою діяльність з обслуговування основної виробничої діяльності підприємств і з довгострокового кредитування господарств. Банки, що своєчасно не вживають необхідних заходів у зв'язку зі зміною зовнішніх умов, опиняються в складному економічному становищі, стають збитковими, фінансово нестабільними. Необхідність розгляду банку як системи, що розвивається і здатної до адаптації, обумовлена складними економічними умовами, в яких на даний час функціонують вітчизняні банки.

Швидкий розвиток наукомістких галузей, систем зв'язку і передачі інформації, поява нових фінансових інструментів і методів роботи з ними суттєво підвищують вимоги клієнтів до рівня та діапазону банківських послуг. Більших успіхів у конкурентній боротьбі за клієнтів і вищих прибутків може досягнути лише той банк, який здатний адекватно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Тому банк як складна система, що динамічно розвивається і здатна до адаптації, повинен включати такий необхідний елемент, як повноцінну маркетингову службу, здатну своєчасно здійснювати діагностику ринку.

Комерційний банк – це стохастична система, що значною мірою обумовлена значними внутрішніми і зовнішніми ризиками. Розглядати фінансову стійкість комерційного банку неможливо відокремлено від банківських ризиків, оскільки вони постійно супроводжують банківську діяльність [3]. Високий рівень прибутку, як правило, пов'язаний з високоризиковими операціями. Ризики в банківській діяльності – це небезпека (можливість) втрат банку при настанні певних подій. Важливим способом усунення або мінімізації ризиків є регулювання, тобто підтримання оптимальних співвідношень прибутковості, ліквідності і платоспроможності банку в процесі управління його активами і пасивами [5].

Таким чином, розгляд комерційного банку як складної динамічної цілеспрямованої системи передбачає підтримання бажаного стану або напряду розвитку комерційного банку, за якого досягається мета регулювання – забезпечення фінансової стійкості, тобто стабільна прибутковість (ROE, ROA) за умови дотримання заданих значень параметрів, що регулюються (граничного рівня ліквідності, платоспроможності, необхідного рівня капіталізації, мінімального сумарного ризику, обсягу проблемних активів тощо). Регулювання цілеспрямованих економічних систем здійснюється на принципах зворотного зв'язку, який передбачає постійну оцінку відповідності поточних станів системи в цілому і окремих підсистем зокрема визначеній меті – фінансовій стійкості комерційного банку.

1.2. Суть та значення фінансової стійкості та прибутковості як економічних категорій

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття фінансової стійкості банку. Достатньо часто його ототожнюють з такими економічними поняттями, як надійність, платоспроможність, ліквідність. При порівнянні думок економістів (табл. 1.2) можемо визначити, що деякі автори стверджують, що фінансова стійкість банку визначається рівнем його ліквідності та платоспроможності [4]. Зауважимо, що ліквідність комерційного банку характеризує механізм перетворення фінансових чи матеріальних активів у грошові кошти для своєчасного виконання зобов'язань, а платоспроможність визначається здатністю банку своєчасно і повністю виконувати свої платіжні зобов'язання. Інші фахівці стверджують, що стійкість банку залежить від збалансованості його активів і пасивів, якості кредитно-інвестиційного портфеля і кількості клієнтів [11].

Таблиця 1.2

Групи думок стосовно визначення фінансової стійкості

№	Автори	Визначення фінансової стійкості
1	Коробов М.Я., 2002 р.	Характеризує стан, рух і розміщення фінансових ресурсів та включає: - прибутковість (рентабельність) діяльності підприємства; - наявність і динаміку основних та оборотних коштів; - ступінь фінансової незалежності підприємства (фінансової автономії); - ліквідність і платоспроможність.

Продовження табл. 1.2

2	Мец В.О., 2003 р.;	Сутність фінансової стабільності зводять до показників ліквідності та платоспроможності, рентабельності, ефективності управління, ділової активності
3	Ізмайлова К.В., 2001 р., 2007 р.	Ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Цей ступінь незалежності можна оцінювати за різними критеріями: рівнем покриття матеріальних обігових коштів (запасів) стабільними джерелами фінансування, платоспроможністю підприємства, часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування.
4	Фролова Т.О., 2005 р.	Відображення стабільного перевищення доходів над витратами, забезпечує вільне маневрування грошовими коштами підприємства та завдяки ефективному їх використанню сприяє безперервному процесу виробництва і реалізації продукції.

Основна проблема стійкості банків пов'язана з нестабільною економікою України, яка робить тільки перші кроки до відкритого суспільства з метою знайти своє місце у господарських відносинах світу. Ця проблема визначається, насамперед, стабільністю економічного середовища, яке оточує банк.

Таким чином, ринкова категорія «фінансова стійкість банку» відображає фінансовий стан банківської установи в існуючому середовищі. Звідси можна виділити основні параметри фінансової стійкості банку: соціально-політична ситуація в країні, її загальноекономічний стан, стан фінансового ринку, внутрішня стійкість банківської установи. Фінансова стійкість — принципове поняття, яке сьогодні постійно впливає при обговоренні тих чи інших аспектів функціонування банків і фінансової системи країни в цілому. Однак попри очевидну актуальність і практичну потребу у здійсненні аналізу фінансової стійкості вітчизняних банків, досвід такого аналізу залишається досить скромним, а наукові підходи з цієї тематики в Україні практично відсутні. Відсутність чіткого визначення поняття фінансової стійкості комерційного банку призвела, з одного боку, до ототожнення фінансової стійкості з іншими поняттями (ліквідністю, платоспроможністю, надійністю), а з іншого — зумовила суттєві розмежування по лінії методологічних засад у підходах щодо оцінки факторів і складових фінансової стійкості банків, встановлення її критеріїв [24].

Отже, фінансова стійкість комерційного банку — це якісна характеристика його фінансового стану, котра відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, і котра здатна витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування. Стійкий фінансовий стан забезпечує спроможність комерційного банку ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення [26].

Фінансовим результатом діяльності банку є різниця між доходами і витратами: позитивний результат — це прибуток, а від'ємний — збиток. Одержання прибутку є обов'язковою умовою розширеного відтворення в

банку, однією з головних умов самофінансування та укріплення конкурентоспроможності банку.

Характеристики, які визначають місце і роль прибутку банку в умовах ринкової економіки, відображені на рис. 1.2.

Рис. 1.2 Характеристика прибутку банку в умовах ринкової економіки

Прибуток має велике значення не тільки для банку, а і для інших учасників економічного процесу. Так, держава зацікавлена у збільшенні частини прибутку, яка оподатковується. Акціонери банку зацікавлені в прибутку як нормі доходу на вкладений капітал. Працівники банку зацікавлені в збільшенні прибутку, що дасть можливість банку спрямовувати додаткові ресурси на матеріальне заохочення, соціальні виплати, соціальний розвиток. Позичальники непрямо зацікавлені в достатності банківського прибутку: кредитна діяльність банку залежить від достатності капіталу, а в свою чергу прибуток є основним внутрішнім джерелом його поповнення. Обсяг прибутку в цілому по банківській системі забезпечує її надійність, гарантує безпеку вкладів і наявність джерел кредитування, від яких залежать споживачі банківських послуг [8].

Отже, банківський прибуток визначається як економічна категорія, яка відображає економічні відносини, що складаються між комерційними банками і суб'єктами підприємницької діяльності з приводу надання їм тимчасово вільних коштів за умови повернення й оплати за користування ними та інших послуг.

1.3. Аналіз методик оцінки фінансових показників банків

У світовій та вітчизняній практиці розроблено і використовується багато різноманітних методик оцінки фінансової стійкості комерційних банків, кожна з яких базується на сукупності показників, які тією чи іншою мірою характеризують масштаби банку та різні сторони його діяльності. Найвні підходи до оцінки фінансової стійкості банків відрізняються за складом факторів, що враховуються, системою показників, які характеризують складові фінансової стійкості. Крім того, існуючі методики, в основному, призначені для внутрішнього користування самими банками і не дозволяють усім учасникам ринку на основі відкритої інформації з достатнім ступенем достовірності дати об'єктивну оцінку розвитку як окремого банку, так і банківської системи в цілому.

Важливе значення серед них мають методики, побудовані на розрахунках рейтингів. Рейтинг банку – це система оцінки його діяльності, оснований на стандартизованому наборі фінансових показників інформаційною базою, для визначення яких є дані з банківських балансів. Він дає змогу здійснювати не тільки внутрішню оцінку фінансового стану самим банком, але і порівняно з іншими комерційними банками. У міжнародній практиці використовуються різні методики складання банківських рейтингів [21]. Рейтингові системи залежно від методу побудови поділяються на бальні та індексні. За бальною системою кожному показнику присвоюють розрахований за спеціальною методикою певний бал у відповідній шкалі, визначеній експертами. Загальний підсумок балів є підставою для зарахування

конкретного банку до відповідної групи або категорії. При індексному методі для кожного з показників розраховуються вагові коефіцієнти. Інтегральний індекс як узагальнююча характеристика розраховується шляхом розв'язання лінійного рівняння [14].

У сучасній банківській практиці при розробці методики аналізу і оцінки фінансової стійкості банків зазначені методи використовуються у змішаному вигляді. У зарубіжній практиці рейтингова оцінка здійснюється спеціальними незалежними рейтинговими агентствами на основі угоди з банком. До найбільш поширених належать рейтингові системи, розроблені такими американськими рейтинговими агентствами, як: Moody's Investor Service, Standart & Poor's Rating і відомими міжнародними рейтинговими компаніями, зокрема, IBCA Ltd і Thomson Bank Watch, які спеціалізуються на оцінці фінансових інституцій. Окрім них, у кожній країні функціонують і свої рейтингові компанії. До державних можна віднести, наприклад, рейтингові системи банківського нагляду, здійснюваного центральними банками.

Додатково одним з найбільш поширених у світовій практиці методом визначення рівня фінансової стійкості комерційного банку є комплексна рейтингова система оцінки CAMEL. Єдина система рейтингу за цим методом дає змогу скласти загальне уявлення про фінансовий стан та стабільність банку. В Україні комплексна рейтингова оцінка комерційних банків за системою CAMEL визначається на державному рівні органами банківського нагляду НБУ. Згідно з Положенням про порядок визначення та застосування комплексної рейтингової оцінки комерційних банків за системою CAMEL, узагальнюючий рейтинг встановлюється на підставі оцінок його складових компонентів, обчисленими або за результатами виїзного інспектування банку, або у період між інспекторськими перевітками за даними щоденних і місячних бухгалтерських балансів з урахуванням дотримання обов'язкових економічних нормативів, норм резервування, значень орієнтовних показників, своєчасності виконання платежів тощо.

Комплексність рейтингової системи CAMEL (рис. 1.3) полягає в тому, що вона, по-перше, охоплює всі сторони діяльності комерційного банку, по-друге, оцінка фінансового стану банку здійснюється на підставі системи критеріїв, яка дає можливість здійснювати контроль за дотриманням банком нормативних вимог Національного банку України, по-третє, вона виявляє проблеми в діяльності банку, виходячи із впливу визначальних факторів на результати його діяльності. Така єдина система рейтингу дає змогу виявити ті банки, в яких фінансовий стан, операції або менеджмент мають недоліки, що можуть призвести до значних негативних наслідків, а можливо і до банкрутства, і тому вимагають особливої уваги з боку органів нагляду і, якщо в цьому є потреба, то втручання Національного банку України для вирішення найбільш гострих проблем банку.

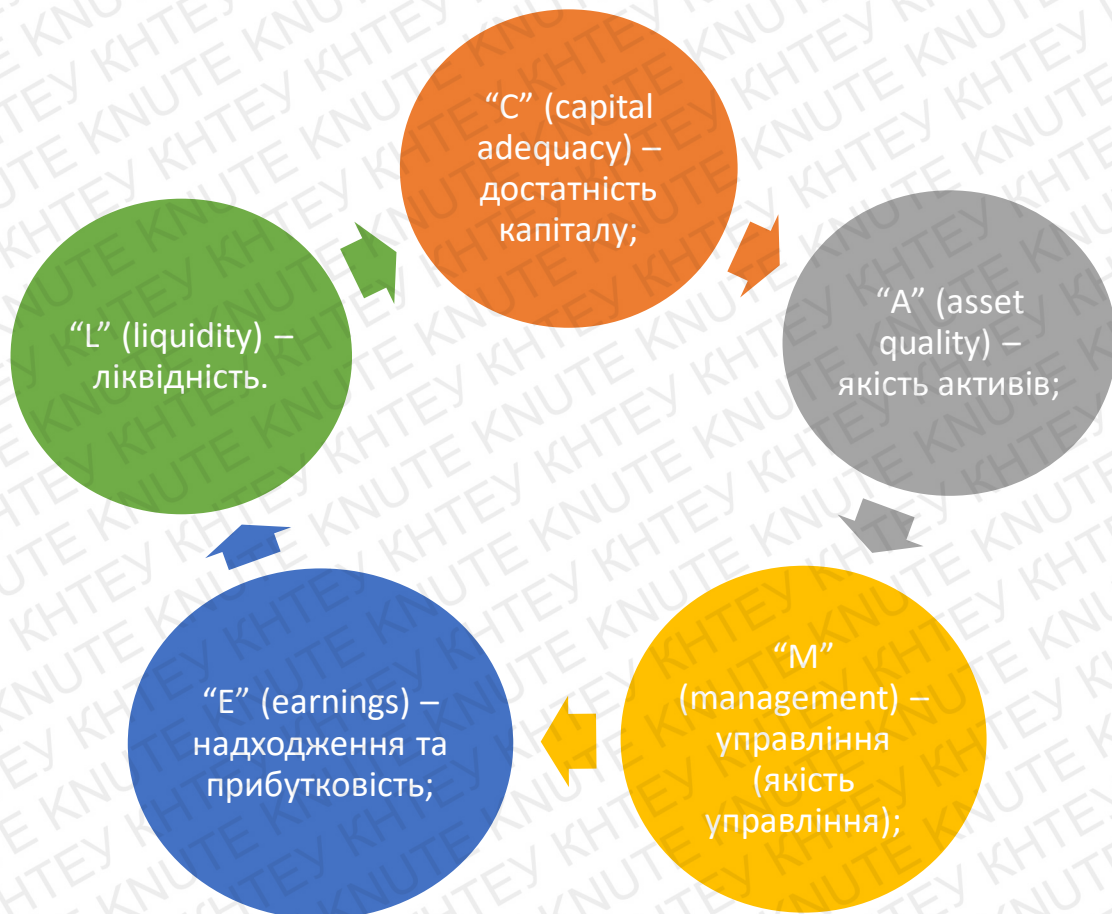

Рис. 1.3 Компоненти системи CAMEL

Останнім часом для оцінки фінансового стану банку використовують систему CAMELS, де компонент “S” означає чутливість банку до процентних ризиків. Комплексний рейтинг (рейтинг CAMEL) оцінює усі компоненти за п’ятибальною шкалою, де “1” є найвищою оцінкою, а “5” – найнижчою. На підставі оцінок усіх компонентів за п’ятибальною шкалою визначається загальний зведений рейтинг, який не може визначатись як середньоарифметичне значення рейтингів окремих його компонент [22].

Слід зазначити, що більшість існуючих на сьогодні методик оцінки фінансової стійкості банків далекі від тих реальних проблем і причин, що обумовлюють порушення фінансової стійкості вітчизняних банків, а представляють в основному аналітичні вирази з довільними коефіцієнтами значимості. Взагалі, на нашу думку, такі коефіцієнти значимості мають розраховуватись на підставі факторного аналізу, побудови відповідних кореляційно-регресійних залежностей і підтверджуватися експертними оцінками. Наведемо деякі з цих методик, що використовуються в Україні.

Економіст Н. М. Шелудько пропонує наступну систему показників для оцінки фінансової стійкості комерційного банку та визначає вагу кожного показника: коефіцієнт достатності банківського капіталу (20 %), коефіцієнт прибутковості банківського капіталу (15 %), коефіцієнт іммобілізації капіталу (10 %), коефіцієнт загальної ліквідності (15 %), коефіцієнт прибутковості активів (20 %), коефіцієнт ефективності використання пасивів (10 %), коефіцієнт миттєвої ліквідності (10 %). Запропонована система показників є не достатньо повною і не враховує рівень ризиковості діяльності банків.

Подальші пошуки шляхів оцінки надійності банків призвели до поступового розуміння того, що примітивними арифметичними діями оцінити всі аспекти банківської надійності складно, а найчастіше й неможливо. Більш об’єктивно визначати рівень фінансової надійності за допомогою факторного аналізу, оскільки він формує гіпотези щодо причин надійності-нестабільності банків, що повністю нівелює суб’єктивний фактор, притаманний попереднім методологічним підходам.

Результати порівняльного аналізу методик оцінки фінансової стійкості комерційних банків очевидні. Вони вказують на їх безперечну цінність, оскільки всі методики дають змогу тією чи іншою мірою визначити фінансовий стан банку на основі певного набору кількісних та якісних показників, які характеризують масштаби банку (капітал, активи тощо) та різні сторони і результати його діяльності (платоспроможність, ліквідність, прибутковість тощо). Одночасно слід зауважити, що кожна з проаналізованих методик має відповідні недоліки. Спільним їх недоліком є те, що всі вони дають змогу оцінити лише статичну фінансову стійкість, що є недостатнім з точки зору концепції динамічного розвитку банку. Як свідчить світова практика, найбільш ефективними при оцінюванні фінансової стійкості банків є економіко-математичні методи, які дають змогу виявити перераховані недоліки в роботі банків, здійснити групування фінансово-кредитних установ за надійністю, а головне – отримати єдині числові характеристики фінансової стійкості та спрогнозувати їх на перспективу.

Висновок до розділу 1.

В умовах трансформації економіки України, що відбувається у досить складних соціально-економічних умовах та характеризується значним тиском інфляційних процесів, девальвацією гривні, платіжною кризою і макроекономічною нестабільністю постає проблема забезпечення фінансової стійкості банків як стабільних кредиторів суб'єктів господарювання, перспективних секторів економічного зростання.

Для вирішення проблеми фінансової стійкості та пошуку оптимальних шляхів її забезпечення було визначено, що на сьогодні ефективно вирішити цю проблему можливо лише за умови здійснення цілісного, системного підходу як до самого банку, так і до регулювання його фінансової стійкості. Слід зазначити, що економічні процеси завжди мають розглядатися лише в рамках системного підходу.

Проаналізовано, що у світовій та вітчизняній практиці розроблено і використовується багато різноманітних методик оцінки фінансової стійкості комерційних банків, кожна з яких базується на сукупності показників, які тією чи іншою мірою характеризують масштаби банку та різні сторони його діяльності. Визначено, що всі вони дають змогу тією чи іншою мірою визначити фінансовий стан банку на основі певного набору кількісних та якісних показників, хоча до недоліків можемо віднести змогу оцінити лише статичну фінансову стійкість, що є недостатнім з точки зору концепції динамічного розвитку банку.

РОЗДІЛ 2. Аналіз фінансових показників АТ «Ощадбанк» як комерційного банку

2.1. Основні принципи діяльності АТ «Ощадбанк»

АТ “Ощадбанк” – український комерційний банк, 100% акцій якого належать державі. Банк є одним із найбільших фінансових інститутів України, що має найрозгалуженішу мережу установ – станом на 01.08.2020 р. близько 2000. Сьогодні послугами банку користуються всі категорії населення, що зумовлює провідну позицію банку на ринку роздрібних банківських послуг України. Також АТ “Ощадбанк” був і залишається відкритою та прозорою фінансовою структурою та вбачає це пріоритетом у подальшій діяльності. Згідно Програми розвитку, банк спрямовує значні зусилля на підвищення ефективності роботи, створення системи чіткої та адекватної регламентації діяльності, забезпечення доступу всіх громадян у всіх регіонах до належних банківських послуг, надання кредитів для корпоративних клієнтів, інших банківських продуктів кредитного характеру та послуг з обслуговування платежів корпоративних клієнтів.

Головна місія банку – змінюватись та ініціювати позитивні зміни в країні, бути банком першого вибору, емоційно близьким кожному українцю.

Сутність Банку відтворюється у виконанні наступних функцій:

1. Отримання прибутку та збільшення цінності для свого акціонера;
2. Задоволення потреб масової клієнтури, включаючи громадян України в гарантованому заощадженні та накопиченні коштів;
3. Реалізація попиту на банківські послуги з боку фізичних осіб, корпоративних клієнтів приватної та державної форм власності;
4. Реінвестиція залучених коштів в українську економіку;
5. Виконання функції агента державної гарантії повернення заощаджень;
6. Обслуговування державних програм соціального та економічного розвитку, базуючись на загальних засадах комерційної діяльності;

7. В межах державної програми соціальної підтримки обслуговування верств населення, як правило із найнижчими доходами, що не мають альтернативної можливості отримувати банківські послуги;
8. Підвищення ефективності впровадження соціальних програм за рахунок створення замкнутого кола ресурсів державних підприємств, залучених до виконання соціальних програм на рівні країни.

Ощадбанк, здійснюючи свою діяльність, керується наступними принципами, згідно з Кодексом етики АТ «Ощадбанк»:

1. забезпечує високу якість своїх продуктів та послуг;
2. забезпечує максимальну фінансову ефективність своєї діяльності;
3. забезпечує неухильне дотримання нормативно-правових актів Національного банку України, чинного законодавства України, внутрішньо-нормативних документів Банку та загальноприйнятих стандартів етики та поведінки, звичаїв ділового обороту [9];
4. встановлює правила, що забезпечують уникнення конфлікту інтересів, а у випадках його виникнення вживає всіх належних та необхідних заходів для його врегулювання;
5. впроваджує культуру управління ризиками та забезпечує її підтримку на всіх рівнях корпоративного управління.

Стратегічною метою банку є досягнення статусу найбільшого універсального банку країни. У цифрах у 2022 році банк планує досягти таких показників: дохідність капіталу – 15%, чистий прибуток – 4,7 млрд. грн., співвідношення витрат/доходів – 63%, сукупний дохід для акціонерів – 43 млрд. грн. Зважаючи на цілі прийнятої стратегії, банк поставив перед собою вісім пріоритетів:

1. Диверсифікація кредитного портфеля і зміна бізнес-моделі (рис.2.1).

Рис. 2.1. Бізнес-модель АТ «Ощадбанк» в 2022 році

2. Збільшення комісійного доходу.

Комісійний дохід, за обсягом якого 5 років тому банк посідав сьоме місце на ринку, а за приростом одинадцять, покривав лише 38% адміністративних витрат банку. Наразі комісійний дохід банку покриває 63% адміністративних витрат, що відповідає середньоринковим показникам.

3. Робота з NPL, що був сформований до березня 2014 року.

На початок 2019 року на користь Ощадбанку прийнято близько 7,2 тис. судових рішень про стягнення коштів з недобросовісних позичальників на загальну суму 45 млрд. грн. З них 14,6 млрд. грн. – претензії до кінцевих бенефіціарів – фізичних осіб. На користь банку вже стягнуто грошима і майном близько 5,9 млрд. грн.

4. Зростання в сегменті роздрібногo бізнесу.

Ощадбанк вийшов у лідери за динамікою приросту депозитів фізосіб і майже втричі збільшив свою частку на ринку – з 7,12% у 2014 році до 21,92% на кінець 2018-го. Тільки за 2018 рік динаміка збільшення частки на ринку становила 2,31%. Банк здобув лідерство на ринку іпотечних кредитів. Зайняв 14% ринку автокредитування, хоча два роки тому взагалі не видавав

автокредити. Банк є другим на ринку в картковому бізнесі, довівши кількість активних карток до 6,1 млн.

5. Підтримка малого і середнього бізнесу.

У співпраці з ЄБРР та Франкфуртською бізнес-школою банк підготував кредитних менеджерів і програму мікrokредитування. Відтак портфель кредитів малого і середнього бізнесу тільки за 2018 рік зріс на 67%, або на 1,4 млрд. грн., і перевищив 3,5 млрд. грн., а портфель депозитів в цьому сегменті становить 16,7 млрд. грн. Також банк запустив мобільний додаток CorpLight і тим самим дав підприємцям можливість перенести бізнес у смартфон та керувати ним у режимі 24/7.

6. IT-платформа. Проект «UnitedData/Об'єднані дані»

Банк наполегливо йшов до створення єдиної IT-платформи. Раніше в Ощадбанку було 300 різних МФО і 26 АБС чотирьох різних типів. Наразі ж створено базу для обслуговування клієнтів у «єдиному вікні». Наступний крок – налаштування бізнес-процесів для нового рівня обслуговування. Завдяки цьому клієнт матиме змогу обслуговуватись по всіх діючих продуктах у будь-якому відділенні Ощадбанку незалежно від того, де відкривались рахунки та куди звернувся клієнт.

7. Імплементация вимог щодо управління ризиками.

Національний банк України у 2018 році затвердив нові підходи до системи управління ризиками в банках та банківських групах України (Постанова НБУ №64), у зв'язку з чим Ощадбанк наразі зосереджений на імплементації норм, вимог та принципів оновлення системи управління ризиками [1].

8. Перехід на 9-й міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ 9).

Перехід на МСФЗ 9 всі учасники ринку мали закінчити в 2018 році. Та для Ощаду це була значна програма трансформації: від змін методології (обліку, оцінки, прогнозу) до автоматизації комплексного процесу розрахунку кредитних збитків, від імплементації сучасного програмного рішення в IT-ландшафт банку до побудови нової моделі управління якістю даних.

Завдяки зваженим управлінським рішенням, підтримці з боку уряду, злагодженій роботі багатотисячного колективу банку вдалося не тільки вистояти, але і стати одним з лідерів банківського ринку. Сьогодні, згідно зі статистичною інформацією з сайту Національного банку України, банк впевнено посідає десяту сходинку банківського олімпу за розміром чистих активів, капіталу, кредитного портфеля. Банк не лише ефективно кредитує економіку, але і залишається надійним інструментом збереження коштів і примноження особистих заощаджень населення.

Отже, сьогодні АТ «Ощадбанк» – це універсальна банківська установа, яка не тільки надає своїм клієнтам широкий спектр банківських послуг та продуктів, а й постійно його розширює. 2019 рік пройшов під знаком принципово якісних змін у житті банку. Він у найскладніших макроекономічних умовах вийшов на прибуткову діяльність. Також було відкрито майже 600 високоефективних відділень нового формату, що перевищує мережі більшості ТОП-5 банків країни. Понад 4,3 мільйона клієнтів Ощадбанку зареєструвались і користуються онлайн-банкінгом «Ощад 24/7», що був створений «з нуля» [13]. Ощадбанк розгорнув наймасштабнішу за роки незалежності програму підтримки малого бізнесу «Будуй своє», метою якої є створення в країні двох мільйонів нових підприємців. Також було впроваджено систему управління ризиками, що відповідає кращим світовим стандартам. Банк перейшов на міжнародні стандарти фінансової звітності, а у 30-тисячній команді впроваджено сучасну систему управління персоналом, завдяки якій Ощадбанк оновив половину кадрового складу на всіх рівнях: від відділення в райцентрі до головного офісу в столиці.

2.2. Дослідження та аналіз фінансової стійкості та прибутковості АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» є універсальною банківською установою, діяльність якої спрямована на надання широкого спектру банківських послуг всім типам клієнтів та підприємств будь-якої форми власності. Ощадбанк обслуговує в першу чергу населення, а також великі державні підприємства та національні компанії.

Фінансова стійкість являє собою якісну характеристику фінансового стану банку. Існують різні методи оцінки фінансової стійкості банківських установ, які постійно змінюються і вдосконалюються. До них належать коефіцієнтний аналіз, рейтингові системи оцінки, комплексні оцінки банківського ризику, статистичні моделі тощо.

Під час аналізу фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» ми використовуємо метод коефіцієнтного аналізу. Даний метод є найбільш розповсюдженим у використанні при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки він базується на розрахунку системи коефіцієнтів, які свідчать про стан в різних аспектах діяльності підприємства і дають можливість виявити слабкі місця в його діяльності ще на початковому етапі. Як правило, оцінка проводиться за групами показників майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, ділової активності. Коефіцієнтний аналіз полягає у вивченні рівня і динаміки відносних показників фінансового стану, які розраховуються як відношення величин балансових статей чи інших абсолютних показників фінансової звітності, порівнюючи їх із базовими даними або нормативними.

Даний метод дає змогу оцінити поточний фінансовий стан Ощадбанку, або, іншими словами, фінансову стійкість банку на певну дату. Перевагою даного методу є можливість його здійснення за допомогою нескладних математичних розрахунків. У рамках даного методу розглядаються коефіцієнти, що найкращим чином, з нашого погляду, характеризують

фінансову стійкість банку, та порівнюються з відповідними нормативними або оптимальними значеннями. Вихід показників за межі нормативних значень є тривожним сигналом у діяльності банку. Сукупність даних показників спрямована на оцінку рівня капіталізації, ліквідності, прибутковості банку.

Для розрахунку показників фінансової стійкості та прибутковості використаємо дані з річної фінансової звітності АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2017, 2018 та 2019 років (табл.2.1):

Таблиця 2.1

Вихідні дані АТ «Ощадбанк» для розрахунку фінансових показників діяльності АТ «Ощадбанк» у 2017-2019 роках

№	Вихідні дані	31.12.2017 р.	31.12.2018 р.	31.12.2019 р.
1.	Активи загальні	233842496	217751969	249101121
2.	Власний капітал	31251629	18542714	19551908
3.	Зобов'язання загальні	202590867	199209255	229549213
4.	Чистий прибуток	708628	162239	255159
5.	Процентні доходи	19740677	16683325	15435059
6.	Процентні витрати	-14228173	-13894739	-13566574

Для оцінки стану показників фінансової стійкості та прибутковості використаємо наступні показники:

1. Коефіцієнт надійності – це співвідношення власного капіталу (К) до залучених коштів ($З_k$) та визначає рівень залежності банку від залучених коштів. Оптимальне значення даного показника має бути не менше 5%. Коефіцієнт визначається за наступною формулою:

$$K_H = \frac{K}{З_k} \quad (2.1)$$

$$K_H(2017) = 31251629 / 202590867 = 0,154.$$

$$K_H(2018) = 18542714 / 199209255 = 0,093.$$

$$K_H(2019) = 19551908 / 229549213 = 0,085.$$

2. Коефіцієнт фінансового важеля – це співвідношення зобов’язань банку (З) і капіталу (К), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку. Оптимальне значення даного показника має варіюватись у межах від 1 до 20. Визначається за наступною формулою:

$$K_{фв} = \frac{З}{К} \quad (2.2)$$

$$K_{фв(2017)} = 202590867 / 31251629 = 6,483.$$

$$K_{фв(2018)} = 199209255 / 18542714 = 10,743.$$

$$K_{фв(2019)} = 229549213 / 19551908 = 11,741.$$

3. Коефіцієнт достатності капіталу – розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків. Оптимальне значення даного показника має бути не менше 10%. Визначається за наступною формулою:

$$K_{дк} = \frac{К}{A_{заг}} \quad (2.3)$$

$$K_{дк(2017)} = 31251629 / 233842496 = 0,134\%.$$

$$K_{дк(2018)} = 18542714 / 217751969 = 0,085\%.$$

$$K_{дк(2019)} = 19551908 / 249101121 = 0,078\%.$$

4. Коефіцієнт загальної ліквідності – характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов’язань (З_{заг}) всіма активами (А_{заг}). Оптимальне значення має бути більше 1. Формула для даного коефіцієнту наступна:

$$K_{зл} = \frac{A_{заг}}{З_{заг}} \quad (2.4)$$

$$K_{зл(2017)} = 233842496 / 202590867 = 1,154.$$

$$K_{\text{зл}}(2018) = 217751969 / 199209255 = 1,093.$$

$$K_{\text{зл}}(2019) = 249101121 / 229549213 = 1,085.$$

5. Коефіцієнт рентабельності активів – рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних активів (A_3) у цілому. Оптимальне значення має бути більше 1. Формула коефіцієнту рентабельності активів:

$$K_a = \frac{\text{ЧП}}{A_{\text{заг}}} \quad (2.5)$$

$$K_a(2017) = 558523 / 233842496 = 0,239.$$

$$K_a(2018) = 162239 / 217751969 = 0,075.$$

$$K_a(2019) = 255159 / 249101121 = 0,102.$$

6. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу – це рівень окупності чистим прибутком (ЧП) власного капіталу (ВК). Оптимальне значення має бути більше 15. Формула для визначення коефіцієнту наступна:

$$K_{\text{рВК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \quad (2.6)$$

$$K_{\text{рВК}}(2017) = 558523 / 31251629 = 1,787.$$

$$K_{\text{рВК}}(2018) = 162239 / 18542714 = 0,875.$$

$$K_{\text{рВК}}(2019) = 255159 / 19551908 = 1,305.$$

7. Чиста процентна маржа – розкриває рівень дохідності активів від процентної різниці. Оптимальне значення має бути більше, ніж 4,5. Формула для розрахунку чистої процентної маржі наступна:

$$\text{ЧПМ} = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{Процентні витрати}}{\text{Середні загальні витрати}} * 100 \quad (2.7)$$

$$\text{ЧПМ}_{(2017)} = ((19740677 - (-14228173)) / 233842496) * 100 = 2,357.$$

$$\text{ЧПМ}_{(2018)} = ((16683325 - (-13894739)) / 217751969) * 100 = 1,281.$$

$$\text{ЧПМ}_{(2019)} = ((15435059 - (-13566574)) / 249101121) * 100 = 0,750.$$

Після проведення всіх необхідних розрахунків, маємо наступні результати (табл.2.2):

Таблиця 2.2

Розрахунки фін. коефіцієнтів для АТ «Ощадбанк»

Назва	31.12.2017р.	31.12.2018р.	31.12.2019р.	Норма, %
Коефіцієнт надійності	15,4	9,3	8,5	>5
Коефіцієнт фінансового важеля	6,483	10,743	11,741	<20
Коефіцієнт достатності капіталу	1,34	0,85	0,78	>0,1
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,154	1,093	1,085	>1
Коефіцієнт рентабельності активів	2,39	0,75	1,02	>1
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	17,87	8,75	13,05	>10-12
Чиста процентна маржа	2,357	1,281	0,750	>4,5

Отже, на основі проведених розрахунків можемо визначити, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) хоч дещо і знизився, але станом на 31.12.2017 р. становив 15,4 %, а станом на 31.12.2019 р. впав до 8,5 %. Таким чином, банк має високу забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто він досяг того рівня, за якого не залежить

від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо має вдосталь своїх, дешевших, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт фінансового важеля знаходиться в межах норми (менше 20%), станом на 31.12.2018 р. та 31.12.2019 р. спостерігається підвищення даного коефіцієнту у зв'язку з збільшенням показника власного капіталу. Це свідчить також і про те, що банк підвищив активність щодо залучення вільних коштів на грошовому ринку, навіть за високого забезпечення власними.

Також, банк майже здатний покривати витрати своєї діяльності та компенсувати збитки від результатів, що виникають у процесі її здійснення, виключно за рахунок власного капіталу, тому що коефіцієнт достатності капіталу, так як коефіцієнт достатності капіталу був у нормі (вище, ніж 0,1) лише станом на 31.12.2017 р., а на 31.12.2018р. та 31.12.2019р. показник 0,85 % та 0,78% відповідно.

Щодо коефіцієнта загальної ліквідності ми спостерігаємо збереження показника за три досліджувані періоди в нормі (більше 1%), а отже можемо зробити висновок, що банк здатний забезпечити свої короткострокові зобов'язання з оборотних коштів.

За допомогою коефіцієнту рентабельності активів та власного капіталу ми визначили, що банк ефективно використовував свої активи і власний капітал, на відміну від 2-го аналізованого періоду із значенням 0,75% при нормі в 1% для рентабельності активів та із значенням 8,75% при нормі в 10-12% для рентабельності власного капіталу, на що вплинуло зменшення чистого прибутку станом на 31.12.2019р.

Чиста процентна маржа дає змогу оцінити здатність банку утворювати чистий процентний дохід, використовуючи загальні активи. Також можна вважати, що цей показник характеризує ефективність структури активів банку. Даний показник за всі три аналізовані періоди є меншим, ніж норма. Зменшення процентної маржі сигналізує про загрозу

банкрутства. Основними причинами зменшення процентної маржі є: зниження процентних ставок за кредитами; подорожчання ресурсів; скорочення питомої ваги дохідних активів у загальному їх обсязі; хибна процентна політика [28].

Ощадбанк має достатньо високий рівень капіталізації і, відповідно, високу надійність. Діяльність Ощадбанку характеризується значною діловою активністю, зокрема, у проведенні кредитно-інвестиційної політики. Банк підтримує значення ліквідності на необхідному рівні. Але станом на 31.12.2019 р. помітною є нестача високоліквідних активів, що підвищує ризик ліквідності. Ощадбанк має достатній рівень рентабельності активів та власного капіталу. Але, поряд з цим, діяльність банку характеризується невисокими значеннями чистої процентної маржі. Це означає, що банк має невисоку здатність створювати процентний дохід та узгоджену процентну політику. Звідси можна зробити висновок, що фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом і останній може захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому.

2.3. Перспективи розвитку банківської системи України

Сьогодні, в умовах переходу України до європейських стандартів у банківському секторі, важливо дослідити основні етапи розвитку та вдосконалення діяльності банківських установ в Україні. Потужна банківська система є однією з найважливіших умов для забезпечення сталого економічного розвитку. Банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. У сучасній економіці банківська система має величезне значення завдяки зв'язкам з усіма секторами економіки. Найважливіші функції банків, як відомо, полягають у забезпеченні безперебійного грошового обігу капіталу, в фінансуванні підприємств та в постійному обслуговуванні клієнтів, а також створенні сприятливих умов

для залучення коштів із метою нагромадження заощаджень у національній економіці. Адже саме стабільність та прозорість функціонування, ефективне управління є запорукою зростання залучених депозитів та привабливості для інвесторів.

Аналіз сучасного стану банківської системи України викликає об'єктивну необхідність у конкретизації актуальних проблем та факторів, що стримують розвиток вітчизняного банківського сектора. До найбільш гострих проблем сучасної банківської системи слід віднести наступні:

- зростання недовіри до банків;
- негативний вплив політичних процесів;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту банків.

Проблема зростання недовіри до банків є однією з найбільш актуальних на сьогоднішній день. Її сутність полягає в тому, що збільшення недовіри населення до банків внаслідок негативного емоційного фону та скорочення обсягу вільних ресурсів у населення і підприємств призводить до відтоку депозитів, що в свою чергу дестабілізує діяльність банків, ускладнюючи процес видачі кредитів та розрахунків за своїми зобов'язаннями. Окрім цього, зростання недовіри інвесторів може призвести до відтоку інвестицій у банківський сектор, результатом чого стане ускладнення процесу нормальної діяльності вітчизняних банків. На думку експертів, ця проблема спричинена як важкою економічною ситуацією в Україні, так і суперечливими діями Національного банку, коли фактично банківський нагляд не виконував свої прямі функції.

Сучасна банківська система України є дворівневою. Національний банк України є центральним банком, який проводить єдину державну грошово-кредитну політику з метою забезпечення стабільності національної грошової

одиниці, а саме: є емісійним центром, встановлює офіційний курс гривні до інших валют, здійснює банківське регулювання тощо. Проте в механізмі функціонування кредитної системи величезну роль відіграють комерційні банки. Вони акумулюють основну частку кредитних ресурсів, надають клієнтам повний комплекс фінансового обслуговування, включаючи видачу позик, прийом депозитів, розрахунки, купівлю-продаж і зберігання цінних паперів, іноземної валюти тощо.

Банківська система України протягом 2017–2018 рр. зазнала значних змін. Зміни насамперед зумовлені фінансовою кризою, яка показала нездатність банківської системи подолати несприятливі явища в економіці. Підвищення курсу іноземних валют привело до недовіри людей до банків: вони намагаються якомога швидше забрати свої депозити та оминати можливість взяття кредитів. Більшість громадян готові тримати свої заощадження вдома, а не розміщувати їх на депозитних та поточних рахунках комерційних банків. Сучасна системна криза в Україні, різке погіршення економічних, соціально-політичних умов розвитку створюють безпрецедентні загрози для функціонування банківської системи. Головними проблемами банків стало згорання кредитування, скорочення власного капіталу та збитковість діяльності. Саме це зумовило значне скорочення кількості комерційних банків в Україні. Але в 2018 році спостерігається деяка стабілізація ситуації в Україні, зокрема в банківському секторі. Найважливішою з причин таких суттєвих змін в банківському секторі, а саме в скороченні кількості банківських установ, є непрозорість діяльності великої кількості банків та їх приналежність до олігархічних кланів. Різке скорочення кількості комерційних банків, що відбувалося починаючи з 2014 р., стало результатом кардинальної трансформації засад і механізмів роботи всієї вітчизняної банківської системи, подолання її застарілих хвороб. Вагомим рішенням влади було також закриття російських банків, діяльність яких була спрямована насамперед на відмивання коштів Російській Федерації [18]. Окрім скорочення кількості банків, розпочався процес скорочення

кількості відділень наявних банків. Так, станом на початок 2019 року в Україні з 1 квітня 2018 року по 1 січня 2019 року відбулося скорочення кількості банківських відділень з 9440 до 8509 од. Про це свідчать статистичні дані Національного банку України. Уточняється, що за цей період закрилося 497 відділень АТ «Ощадбанк», 194 відділень АТ КБ «ПриватБанк» та 176 відділень АТ «Укрсоцбанк». Найширшу регіональну мережу станом на початок 2019 року в Україні мають АТ «Ощадбанк» у кількості 2630 відділень, АТ КБ «Приват-Банк» – 2021 відділень та «Райффайзен Банк Аваль» із кількістю 503 відділення.

Оскільки Україна вдосконалює власну політичну, фінансову та соціальну діяльність до європейського рівня, то це також пояснює сучасну ситуацію, адже за кордоном скорочення кількості банківських відділень це вже є світовою тенденцією. Також із вдосконаленням онлайн-банкінгу скорочується кількість звичайних клієнтів у відділеннях, адже частина їх почала користуватися послугами інтернет-банкінгу. Це також вплинуло на сучасні тенденції в банківському секторі. Негативними наслідками таких змін є скорочення робочих місць, так, за даними НБУ, з 2015 року по жовтень 2018 року кількість працівників банківської сфери скоротилася на 121,5 тис. осіб – до 133,3 тис. співробітників [17].

Вказані нами дані свідчать про те, що банківська система України перебуває ще в перехідному положенні. Позитивні кроки вже були зроблені: скорочено кількість ненадійних банків, підвищення прибутковості діяльності, автоматизація систем онлайн-банкінгу. Та негативними моментами є те, що закриття відділень банків привело до скорочення робочих місць, а інфляція та негативна репутація деяких банків привели до того, що населення України не готове вкладати гроші та брати кредити, а шукають інші джерела фінансування. На нашу думку, для стабілізації та повноцінного функціонування банківської системи України необхідне (рис 2.2):

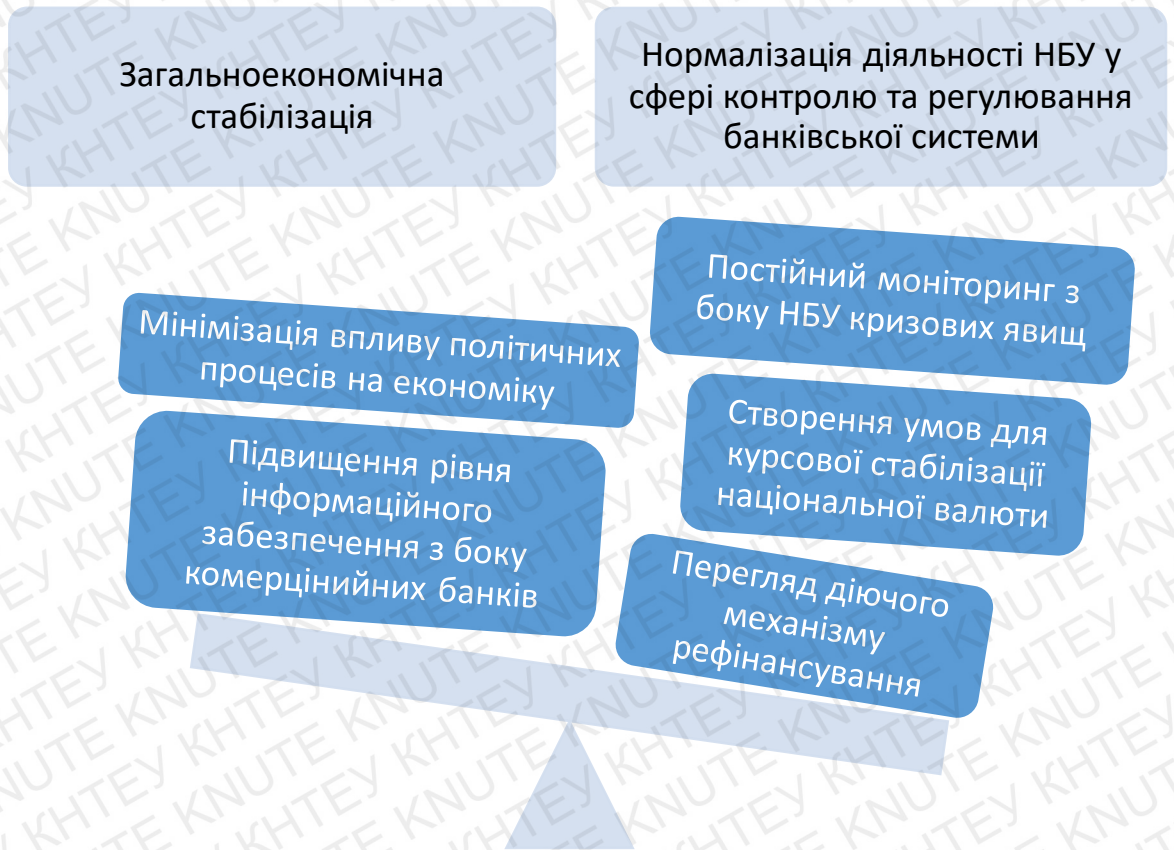

Рис.2.2 Заходи стабілізації банківської системи

Отже, банківський сектор здійснює комплексний вплив на функціонування фінансової сфери шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси та економічної стабілізації. Сучасний стан функціонування банківської системи України характеризується наявністю ряду негативних факторів, до яких відносяться: військово-політична нестабільність, загальноекономічна дестабілізація, зниження довіри населення до банківського сектору та продуктів, що пропонують його суб'єкти, а діяльність НБУ у сфері регулювання банківської системи можна охарактеризувати за наступними напрямками: покращення банківського сектору шляхом виводу з ринку недієздатних банків; реалізація політики інфляційного таргетування, основним завданням якої є забезпечення інфляційної стабільності та більш ефективної координації дій НБУ з відповідальними структурами.

Висновок до розділу 2.

Проаналізувавши принципи діяльності АТ “Ощадбанк” можна визначити, що на сьогодні це є універсальна банківська установа, яка не тільки надає своїм клієнтам широкий спектр банківських послуг та продуктів, а й постійно його розширює. Банк у найскладніших макроекономічних умовах вийшов на прибуткову діяльність, відкрив майже 600 високоефективних відділень нового формату та розгорнув наймасштабнішу за роки незалежності програму підтримки малого бізнесу, а також було впроваджено систему управління ризиками, що відповідає кращим світовим стандартам.

Для дослідження та розрахунку фінансової стійкості банку було використано метод коефіцієнтного аналізу, що базується на розрахунку системи коефіцієнтів, які свідчать про стан в різних аспектах діяльності підприємства і дають можливість виявити слабкі місця в його діяльності ще на початковому етапі. Було визначено, що АТ “Ощадбанк” має достатньо високий рівень капіталізації і, відповідно, високу надійність, а також фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом.

Додатково було запропоновано систему заходів для вирішення актуальних проблем банківського сектору та нормалізації його функціонування. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та створить умови для прискороного розвитку банківської системи України у майбутньому.

РОЗДІЛ 3. Особливості функціонування АТ «Ощадбанк» в умовах цифрової трансформації банківської сфери

3.1. Аналіз розвитку АТ «Ощадбанк» в умовах цифровізації

Сучасний етап розвитку банківської діяльності в Україні характеризується тенденціями цифровізації фінансово-економічних відносин. У класичному розумінні поняття “цифровізація” означає діяльність, в якій основними засобами виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані як числові, так і текстові. Цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, стрімкий розвиток та поширення яких вже сьогодні впливають на традиційну (фізично-аналогову) економіку, трансформуючи її від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси. Саме дані є ключовим ресурсом цифрової економіки, вони генеруються та забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем.

Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку [16]. Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. З розвитком інформаційних технологій, що супроводжується глобальним проникненням мобільного доступу до Інтернету та цифрових послуг, змінюється і процес надання послуг, в тому числі фінансових [12].

Банківський сектор тривалий час вважали досить консервативним у контексті використання новітніх технологій. Однак сьогодні банківські установи та фінансові компанії не можуть дозволити собі залишатись осторонь

технологічного прогресу, насамперед, через істотне підвищення конкуренції з боку фінансових компаній та стартапів, сфера діяльності яких безпосередньо стосується надання банківських та інших послуг.

Ощадбанк є одним із системно важливих банків України. На сьогодні банк посідає 2-ге місце за розміром активів та обсягом чистого кредитного портфеля. Це найбільший в Україні банк за пасивами в корпоративному секторі та 2-й за пасивами в роздрібному секторі. Також Ощадбанк – найбільший серед українських банків за кількістю відділень та 2-й за кількістю банкоматів і терміналів.

Переглядаючи фінансову звітність банку за останні п'ять років можна зробити висновок, що Ощадбанк здійснив неймовірне – перетворився з технологічно відсталого рудимента радянської доби на сучасний найбільший універсальний банк країни. Про це свідчить і динаміка зміни ринкових позицій, і лідерські місця в численних національних і міжнародних рейтингах банків та компаній, і оцінки експертів, і позитивні відгуки клієнтів у соціальних мережах [23].

Цифровий розвиток Ощадбанку відбувався поступово, в декілька етапів: спочатку було створено Web-/Mobile-банкінг, далі банк почав співпрацювати з міжнародними сервісами оплати Apple Pay та Google Pay, та навіть створив свою – Ощад Pay. Наступним етапом була розробка чат-ботів, до того ж цей сервіс доступний не лише на сайті банку, а й в соцмережах Telegram та Facebook. Однією з останніх стала розробка Інтернет-еквайрингу та оформлення рахунків дистанційно. Ощадбанк вийшов на друге місце в електронній комерції – по активних картках і POS-терміналах у торговельній мережі, а ще кілька років тому був лише тридцять другим. Впроваджуються інноваційні рішення – технології contactless у громадському транспорті: в метро, трамваях, тролейбусах і автобусах. Ощадбанк емітує картки містян, найпопулярнішою з яких є картка киянина, куди «зашиваються» соціальні програми та адміністративні послуги муніципалітетів.

Вже понад 4,3 мільйона клієнтів Ощадбанку зареєструвались і користуються онлайн-банкінгом «Ощад 24/7», що був створений «з нуля». Першими в цей сучасний сервіс перейшли співробітники банку. Було створено преміум-банкінг для VIP-клієнтів, який став кращим у країні і одним з кращих в Європі за версією журналу Euromoney.

Web-/Mobile-банкінг «Ощад 24/7» – сучасний сервіс, який дає змогу керувати власними рахунками, здійснювати платежі та перекази коштів за допомогою мобільного телефону. Додаток розроблений для смартфонів з операційними системами iOS (iPhone) та Android. За допомогою даної системи можна провести безліч операцій, зокрема:

- 1) сплачувати комунальні послуги,
- 2) поповнювати рахунки мобільних телефонів,
- 3) отримувати інформацію по рахунках в Ощадбанку,
- 4) переказувати кошти,
- 5) управляти лімітами,
- 6) блокувати, випускати та перевипускати картки,
- 7) знаходити відділення, банкомати та ППТ за допомогою GPS,
- 8) та багато інших операцій.

Передусім, перевагою Інтернет-банкінгу для банку є зниження обсягу витрат, оскільки собівартість послуг банку, які надаються через Інтернет, є нижчою за собівартість наданих банківських послуг через традиційні канали збуту для фінансового обслуговування. За останніми даними Прес-служби Ощадбанку, кількість користувачів «Ощад 24/7» стрімко зростає: зокрема, 2014 року вона становила 49 тис. осіб, а протягом 2019-го перевищила 3 млн (рис. 3.2). Така динаміка зумовлена оновленням наявних і впровадженням додаткових функцій у системі, а також здійсненням постійного моніторингу потреб клієнтів. Також, до основних переваг системи «Ощад 24/7» можемо віднести безпечність здійснення операцій та цілодобове обслуговування.

Рис. 3.2. Динаміка зростання кількості користувачів «Ощад 24/7» (тис)

Листопад 2017 року відзначився в банку запуском Android Pay (зараз Google Pay). Google Pay – це швидкий і зручний спосіб оплачувати покупки будь-де: у магазинах, на веб-сайтах тощо. Користувач може керувати своїм обліковим записом на веб-сайті чи в додатку. При оплаті покупки в магазинах Google Pay не передає продавцеві фактичний номер картки, тому платіжні дані надійно захищені. Google Pay об'єднує всі способи оплати за покупки через Google. Достатньо лише раз указати дані картки, щоб проводити різні операції, зокрема:

- 1) оплачувати за покупки, зроблені за допомогою;
- 2) робити покупки в додатках і на веб-сайтах;
- 3) автоматично заповнювати форми у веб-переглядачі Chrome;
- 4) робити покупки в продуктах Google;

Також у Google Pay можна додавати подарункові картки, картки постійного покупця, квитки й купони, щоб використовувати їх для оплати в улюблених магазинах.

В серпні 2018 року Ощадбанк став другим банком в Україні, що запустив сервіс Apple Pay. Однією з головних переваг цього додатку є безпека безконтактної оплати. При оплаті через Apple Pay дані про платіжну картку не передаються продавцеві, замість них система відправляє динамічний код безпеки (одноразовий токен) і унікальний код пристрою. Навіть якщо шахраї якимось чином перехоплять одноразовий ключ, то все одно не зможуть використовувати його вдруге. Сама Apple не зберігає дані про транзакції. В Apple Pay навіть не зберігається номер карти, їй лише присвоюється номер облікового запису, він не завантажується в iCloud, а зберігається в безпечному чипі на пристрої [29].

Наступним етапом цифрової трансформації стала розробка чат-ботів. З листопада 2018 року користувачі Telegram можуть зв'язатись з банком за допомогою чат-бота, а з січня 2019 року ще й користувачі Facebook. Він доступний за ім'ям @Oschadbot. У першу чергу віртуальний помічник пропонує скористатись сервісами самообслуговування для держателів платіжних карток. Перелік сервісів є аналогічним до сервісів в «Ощад 24/7».

На думку заступника голови правління Ощадбанку, Антона Тютюна, Ощадбанк став більше комунікувати з клієнтами. Лише протягом 2018 року Контакт-центр Ощадбанку зафіксував близько 60 млн. контактів з клієнтами. Банк активно працює над тим, щоб запропонувати клієнтам вибір каналів для зв'язку з банком. Комусь зручно телефонувати до Контакт-центру, комусь – отримувати інформацію за допомогою популярних месенджерів.

Однією з останніх інновацій банку став запуск B2B-платформи для зручного приймання онлайн-платежів мікро-, малого, та середнього бізнесу. Інтернет-еквайринг – послуга банку, що дозволяє покупцям Інтернет-магазину швидко та зручно розраховуватися платіжною картою Visa або Mastercard за обрані товари та послуги, а торговельно-сервісному підприємству – отримувати безготівкові кошти за реалізовану продукцію.

Важливою складовою банківського обслуговування є наявність системи Інтерактивного голосового меню (IVR), яка дозволяє автоматизувати обробку

запитів клієнтів і максимально швидко знайти відповіді на запитання, не використовуючи при цьому працівника банку. Ця система допомагає відсіяти типові звернення клієнтів банку і знизити навантаження на оператора. Абсолютна більшість банків використовують розрізнені системи для обслуговування різних операцій, що позначається, перш за все, на швидкості і якості обслуговування клієнтів. Єдине операційне вікно системи CRM Banking консолідує дані з усіх наявних джерел, систем (додатків) і дозволяє обслуговувати всі необхідні процеси співробітниками фронт-офісу в єдиному інтерфейсі швидше і якісніше. Перевагами для клієнта в цьому разі є швидкість і зручність банківського обслуговування.

Перспективним для банків є і партнерство між банками і ритейл-компаніями, що обіцяє додаткові вигоди й можливості для обох сторін. Вигода для банку в такій співпраці полягає у створенні нових джерел доходу і розширенні переліку клієнтів банку, оскільки ритейлери мають у своєму розпорядженні велику клієнтську базу. А для ритейлера співпраця з банком дасть можливість створювати нові джерела доходу — від надання фінансових послуг або випуск карти ритейлера.

Також варто зазначити, що соціальні Інтернет-мережі дають можливість розвитку банківського ритейлу, що говорить про потребу активного застосування інструментів цих мереж до системи програмного забезпечення надання послуг банками.

Отже, банк в розрізі останніх п'яти років досяг значних результатів в цифровій трансформації банківських послуг. До основних інновацій можемо віднести дистанційні канали обслуговування, розвиток інтернет-еквайрингу та удосконалення вже існуючих банківських сервісів.

В сучасних умовах інновації розглядаються не лише як спосіб збільшення прибутку, а як необхідна умова виживання і стабільного функціонування банку на ринку. Ощадбанк намагається слідкувати за світовими тенденціями банківських інновацій та впроваджувати їх в свою діяльність, адже банківські інновації являються ключовою силою, яка здатна

забезпечити подальший розвиток банківського сектору України. Впровадження інновацій та реалізація наведених стратегічних напрямів розвитку банківських послуг забезпечить ефективне функціонування банківського ринку.

3.2. Шляхи підвищення ефективності діяльності комерційних банків

Фінансова стійкість та процес її управління складається з 4 функцій, які мають взаємний зв'язок, де аналіз діяльності банків відіграє важливу роль.

Планування – функція передбачення майбутніх тенденцій, постановки цілей та визначення стратегії та політики досягнення визначених цілей, планування – це один із способів, за допомогою яких керівництво забезпечує єдину спрямованість зусиль всіх членів організації по досягненню загальних цілей. Основою планування є прогнозування.

Організація – функція створення певної структури з множини елементів для виконання планів і, відповідно досягнення поставлених цілей. Виконання роботи здійснюється шляхом делегування – наділення всіх членів організації певними правами та обов'язками.

Мотивація – функція, яка полягає у тому, щоб всі члени організації виконували роботу відповідно до їх обов'язків та згідно плану.

Контроль – це функція забезпечення того, що організація досягне своїх поставлених цілей шляхом встановлення певних нормативів, фіксації відхилень та корегування планових завдань.

При цьому, аналіз банківської діяльності відіграє вирішальну роль на стадії планування, прогнозування та контролю, забезпечуючи прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях.

Таким чином, стійкий та динамічний розвиток і надійність банківської установи в умовах ринкової економіки набагато залежать від постановки в комерційному банку аналітичної роботи, що дозволяє надавати реальну оцінку досягнутим результатам його діяльності, виявляти їх сильні та слабкі сторони,

визначати конкретні шляхи вирішення проблем, що виникають. А отже, аналіз діяльності банку є основою ефективного управління ним.

Аналіз повинен супроводжувати виконання переважної більшості банківських операцій, а по-можливості – усі операції банку, що допомагає забезпечити дохідність та ліквідність банку, витримувати конкуренцію, завоювати довіру серед вкладників і, таким чином, забезпечувати його фінансову стійкість.

Залучення інвестицій, позик і депозитів означає продаж різноманітних інструментів ринку грошей (зобов'язань) на оптовому та інституціональному ринку, включаючи облігації, депозитні сертифікати, строкові депозити, депозити до запитання та інші операції. Сюди ж належать міжбанківські кредити та позики в Національному Банку України. Залучення інвестицій, позик і депозитів в основному зосереджується на управлінні ризиком ліквідності, але воно важливе і для реалізації стратегій з управління ризиком по процентній ставці.

Важливим компонентом банківського менеджменту є управління активами, суть якого полягає у формуванні стратегії та здійсненні заходів, що зміцнюють структуру балансу банку відповідно до його стратегічних програм щодо напрямів і порядку розміщення власних і залучених коштів. У процесі його здійснення переважно вирішується подвійне завдання: забезпечення прибутковості роботи за дотримання, як мінімум, зовнішніх нормативів і внутрішніх стандартів ліквідності та ризиків.

На думку банківських аналітиків, прибуток залежить від виду активів, а ризик їх використання різний. Тому потрібно регулярно аналізувати всі активи за термінами вкладення, прибутковістю, ступенем ризику для прийняття не лише стратегічних рішень, а тактичних і тим більше оперативних.

Одним з найпоширеніших в управлінні активами є підхід, заснований на кредитному потенціалі (метод об'єднання джерел ресурсів). В даному підході загальний фонд формується з усіх видів ресурсів, що розподіляється між певними видами активів, які на час прийняття рішення є більш потенційними

та кращими. Кредитний потенціал комерційного банку визначається величиною залучених і власних коштів, за винятком обов'язкових резервів. Задача для керівників в цьому випадку полягає у визначенні пріоритетів розміщення активів.

Перевага даного методу – простота практичного застосування в разі прийняття управлінських рішень. Головна небезпека – нехтування зв'язками між активами та пасивами. В разі використання даного підходу для конкретної активної операції не має значення з якого джерела надійшли кошти, поки їх розміщення сприяє досягненню поставлених цілей. При цьому не враховуються розбіжності вимог ліквідності стосовно складових джерел коштів.

Інший підхід, засновується на розподілі активів чи суттєвому перетворенні ресурсів, який компенсує певною мірою недоліки першого підходу. Суттєве перетворення (конверсія) ресурсів свідчить, що обсяг необхідних банку ліквідних коштів залежить від джерел залучення ресурсів. Відповідно до цього підходу керівники банку повинні розглядати конкретні джерела, за рахунок яких залучаються ресурси. При цьому необхідно контролювати співвідношення обсягів вкладів до запитання та обсягів ощадних і термінових вкладів, а також позик на грошовому ринку і загальної величини зобов'язань банку.

Важливим завданням управління активами є диверсифікація, тобто пошук раціональної структури керованих активів. Комплексний підхід у цьому випадку полягає в координації управління розширеним набором власних активів, випущених різними економічними агентами.

У процесі менеджменту ресурсної бази вирішуються такі завдання:

- мінімізація ресурсів, що не приносять доходу (за винятком обов'язкових резервів);
- використання джерел, що оптимізують витрати на залучення коштів, тобто одержання прибутку за рахунок дешевих ресурсів;

- забезпечення раціональних співвідношень між обсягами депозитних, позичкових і власних коштів з метою виконання зобов'язань перед клієнтами, розвитку активних операцій, забезпечення стабільності в операціях з підвищеним ризиком.

Отже, головна мета підвищення ефективності управління пасивами – встановлення контролю над джерелами ресурсів банку. Основними важелями управління є розміри відсоткових ставок, при цьому пріоритетом має бути не збільшення обсягів ресурсів, а їх диверсифікація як основа стабільності й прибутковості діяльності банку [19].

Основною метою оперативного управління активами та пасивами комерційного банку є підтримання достатнього рівня ліквідності балансу з врахуванням рівня рентабельності здійснюваних банком активно-пасивних операцій. При цьому планування ліквідності є невід'ємною частиною стратегії управління активами та пасивами комерційного банку.

Управління ризиком ліквідності з боку активних операцій зводиться до реалізації ліквідних активів, а з боку пасивів – до швидкого залучення нових джерел коштів. Але не менш важливим для управління ліквідністю є підтримання певних пропорцій між активами та пасивами.

Ще одним засобом управління ризиком ліквідності «графік активів та пасивів» (GAP). GAP – це розрив між фінансовою вартістю активів і балансовою вартістю пасивів. Критерієм для класифікації конкретної вимоги чи зобов'язання на даному часовому інтервалі на строк погашення; або умовний (статистичний) строк погашення для ресурсів із визначеним строком погашення. Для розрахунку розриву за активами та пасивами банку з метою управління ризиком ліквідності здійснюють наступне:

- всі активи та пасиви банку поділяються за строками;
- розраховуються значення коротких та довгих позицій по ліквідності;
- визначається розрив GAP (додатний – вимоги більше зобов'язань, від'ємний – зобов'язання перевищують вимоги);

- розраховується накопичений GAP.

Графік погашення активів і пасивів використовується також для аналізу ризику відсоткової ставки.

Управління ризиками – різнобічне завдання, яке необхідно вирішувати в умовах невизначеності, недостатності й невірогідності вихідних даних, а для ризик-менеджменту, як для жодного іншого напрямку управління в банківській сфері, потрібні ефективні методи якісного й кількісного економічного прогнозування. Ускладнюється воно також і тим, що кожна активна чи пасивна операція банку пов'язана з певним, притаманним лише даному виду операцій, видом ризику [26].

Тому платоспроможність комерційного банку є одним із найважливіших індикаторів фінансової стійкості банку. Вона говорить про достатність власних коштів того чи іншого банку для забезпечення захисту його вкладників та інших кредиторів від можливих збитків.

Платоспроможність входить до числа обов'язкових економічних нормативів, встановлених Національним банком України для всіх комерційних банків. Цей норматив визначається відношенням власних коштів (капіталу) банку до сумарних активів, зважених із застосуванням відповідних коефіцієнтів за ступенем ризику. Величина цього відношення свідчить про достатність чи недостатність капіталу банку для проведення ризикових активних операцій.

3.3.Тенденції та перспективи розвитку банків України в digital-напрямку

Одним із ключових завдань сучасної економічної політики держави має бути відновлення інноваційного потенціалу країни, з тим щоб можна було не тільки створювати окремі зразки наукомістких, технічно складних виробів, але і забезпечувати можливості розробки і реалізації сучасних інвестиційних проектів, котрі б дозволяли виробляти і реалізовувати інноваційну продукцію на внутрішньому і світових ринках. При цьому ефективність використання

науково-технічних досягнень визначається як рівнем наукових досліджень і розробок, так і комплексом певних технічних, виробничих, організаційних, маркетингових, фінансових операцій, які становлять інноваційний процес і є його невід'ємними елементами.

Особливо відчутною є динаміка цих процесів у фінансовій сфері, де систематичне впровадження новітніх продуктів і технологій є запорукою успішності реалізації бізнес-моделей та ефективного завоювання й утримання відповідних сегментів фінансового ринку. Інноваційна стратегія фінансових посередників, головне місце серед яких звісно належить банківським установам, направлена насамперед на оптимізацію управління ресурсним потенціалом, краще задоволення наявних потреб клієнтів, а також розробку й технічне вдосконалення послуг для адекватної відповіді на усе нові запити клієнтури відповідно до економічних змін у глобалізованому середовищі.

Головним стимулом інноваційних перетворень у банківській сфері є специфіка її розвитку в умовах глобалізації та конкурентної боротьби, а також необхідність протистояння високим ризикам бізнесової діяльності та усе зростаючим загрозам розгортання глобальних фінансових криз. Тому необхідною умовою успішного розвитку банків у даний час стає впровадження інноваційних банківських продуктів, зміна концепції їх просування до споживача, а також модернізація організаційних структур і систем внутрішнього контролю, що сприяють підвищенню швидкості проходження управлінських рішень та формуванню ефективної системи банківського ризик-менеджменту. Інновації у даних сферах дозволяють забезпечити підвищення лояльності клієнтів, зниження витрат праці та підвищення ефективності діяльності банку.

Для дослідження перспектив розвитку банків України в digital-напрямку проведемо рейтинговий аналіз за допомогою системи підтримки прийняття рішень (далі – СППР) «Вибір». Дана аналітична система, заснована на методі аналізу ієрархій (MAI), є простим і зручним засобом, що допоможе структурувати проблему, побудувати набір альтернатив, задати значимість

цих факторів, оцінити альтернативи по кожному з факторів, провести аналіз рішення і обґрунтувати отримані результати. Система спирається на математично обґрунтований метод аналізу ієрархій Томаса Сааті. СППР використовується для вирішення слабо структурованих і неструктурованих проблем. Методологія вирішення таких проблем опирається на системний підхід, при якому проблема розглядається як результат взаємодії і, більш того, взаємозалежності безлічі різнорідних об'єктів, а не просто як їх ізольована і автономна сукупність.

Для наочного застосування програми «Вибір» вирішимо наступне завдання. Нам необхідно обрати банк для обслуговування. Альтернативні варіанти будемо оцінювати за наступними критеріями:

- 1) показник ROA (з англ. Return on Assets) – визначається відношенням прибутку/збитку банку до середньорічної вартості активів. ROA показує ефективність використання активів компанії для генерації прибутку;
- 2) ліквідність банку – здатність перетворити свої активи в кошти платежу для погашення короткострокових зобов'язань;
- 3) достатність капіталу — це здатність банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій;
- 4) оцінка НБУ – щоквартально фінустанови отримують бал від 1 до 5 залежно від показників, що характеризують їх стійкість до стресів і лояльність вкладників: враховується якість активів, ліквідність, можливість зовнішньої підтримки, приріст вкладів, платіжна репутація і т. д.;
- 5) досвід роботи на ринку.

Альтернативними варіантами оберемо Ощадбанк, Приватбанк, Райффайзен Банк Аваль та Форвард Банк. Побудуємо таблицю альтернативних варіантів та критеріїв (табл. 3.1), яку заповнюємо відповідно

до даних Міністерства фінансів та НБУ за другий квартал 2020 року, а також звітності самих фін. установ:

Таблиця 3.1

Альтернативні варіанти та критерії

Банк	Критерії				
	Показник ROA, %	Ліквідність Банку, %	Достатність капіталу, %	Оцінка НБУ (від 1 до 5)	Досвід роботи на ринку, р.
АТ «Ощадбанк»	1,51	7,05	10,24	3,55	29
АТ «Приватбанк»	4,37	10,15	13,09	3,82	28
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	2,16	13,55	15,22	4,73	28
АТ «Форвард Банк»	-0,43	4,01	15,7	2,67	14

За допомогою програми проаналізуємо, який з банків нам найбільше підходить. Спочатку нам необхідно ввести в програму дані по критеріям та назви банків (рис. 3.3).

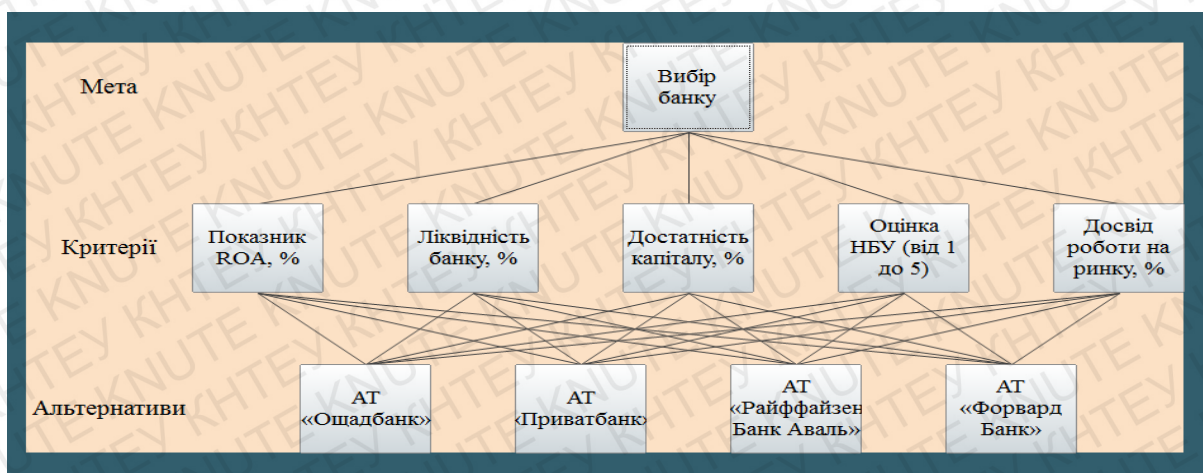

Рис. 3.3. Введення даних в програму «Вибір»

Далі ми заповнюємо матрицю парних порівнянь, де ми відносно кожного рівня проводимо порівняння факторів, віддаючи перевагу одному з запропонованих показників (рис. 3.4). Для кожного критерія проводимо оцінку, наприклад, АТ «Приватбанк» має більшу перевагу, ніж АТ «Ощадбанк» за показником ROA, тому в матриці обираємо необхідну альтернативу та проставляємо ступінь переваги.

Получение матрицы парных сравнений

Относительно фактора Критерий Показник ROA, % необходимо провести парное сравнение следующих факторов уровня

Альтернативы

№	Фактор	Вес
1	АТ «Ощадбанк»	0,147
2	АТ «Приватбанк»	0,537
3	АТ «Райффайзен ...	0,256
4	АТ «Форвард Банк»	0,060

Матрица парных сравнений:

	1	2	3	4
1	1	1/5	1/3	5
2	5	1	3	5
3	3	1/3	1	4
4	1/5	1/5	1/4	1

Какой из факторов предпочтительнее ?

АТ «Ощадбанк»
 АТ «Приватбанк»
 Одинаково важны
 Не могу сказать

Степень предпочтения:

Абсолютно превосходит
 Промежуточное значение
 Значительно превосходит
 Промежуточное значение
 Существенно превосходит
 Промежуточное значение
 Умеренно превосходит
 Промежуточное значение
 Одинаково важны

$\lambda = 4,352$
 $IS = 0,117$
 $OS = 0,131$

Рис. 3.4. Матриця парних порівнянь альтернативних варіантів

Отже, ми оцінили альтернативні варіанти за критеріями. Також необхідно проставити пріоритетність самих критеріїв, але так як кожен з критеріїв важливий, обираємо для всіх оцінку «Однаково важливі» (рис. 3.5):

Получение матрицы парных сравнений

Относительно фактора
Мета. Вибір банку
необходимо провести парное сравнение следующих факторов уровня

Критерій

№	Фактор	Вес
1	Показник ROA, %	0,200
2	Ліквідність банку, ...	0,200
3	Достатність капіт...	0,200
4	Оцінка НБУ (від 1 ...	0,200
5	Досвід роботи на ...	0,200

Матрица парных сравнений:

	1	2	3	4	5
1	1	1	1	1	1
2	1	1	1	1	1
3	1	1	1	1	1
4	1	1	1	1	1
5	1	1	1	1	1

Какой из факторов предпочтительнее?

Показник ROA, %
 Показник ROA, %
 Одинаково важны
 Не могу сказать

Степень предпочтения:

Абсолютно превосходит
 Промежуточное значение
 Значительно превосходит
 Промежуточное значение
 Существенно превосходит
 Промежуточное значение
 Умеренно превосходит
 Промежуточное значение
 Одинаково важны

$\lambda = 5,000$
 $ИС = 0,000$
 $ОС = 0,000$

Рис. 3.5. Матрица парних порівнянь критеріїв

В результаті, після проведених розрахунків, отримуємо діаграму (рис.6), за якою найкращим є АТ «Райффайзен Банк Аваль» з коефіцієнтом 0,425, далі АТ «Приватбанк» з коефіцієнтом 0,273, за ним АТ «Ощадбанк» і АТ «Форвард Банк» з коефіцієнтами 0,174 і 0,128 відповідно.

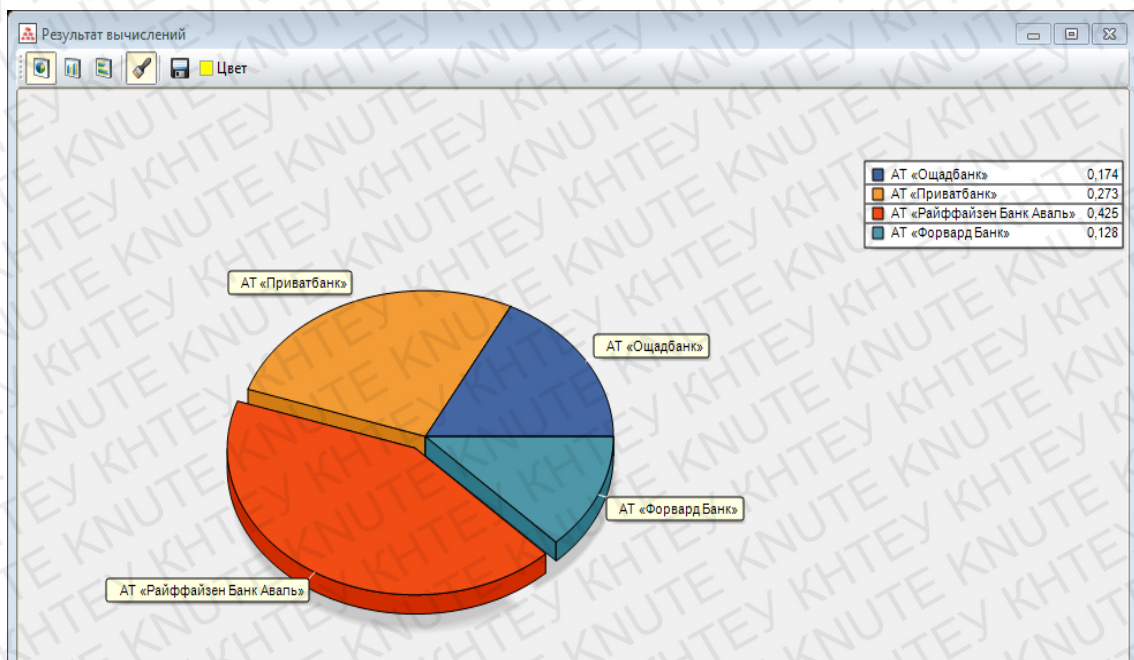

Рис.3.6. Діаграма результатів розрахунків

Отже, за допомогою програми «Вибір» ми визначили, що найперспективнішим банком за показниками ROA, ліквідності банку, достатності капіталу, оцінки НБУ та досвіду роботи на ринку є АТ «Райффайзен Банк Аваль». Для зміцнення банківськими установами власних позицій на фінансовому ринку потрібно в першу чергу покращити показники ліквідності, а це можна здобути через взаємодію з іншими фінансовими посередниками, через застосування нестандартних схем роботи з іншими гравцями ринку банківських послуг та пошук неформальних підходів у взаємовідносинах із клієнтами, підвищення стандартів надання традиційних банківських послуг, розробку принципово нових банківських продуктів і послуг, створення позитивного іміджу банку тощо. При цьому позитивні тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України можливі за рахунок виконання цілого комплексу заходів і завдань, пріоритетне місце серед яких належить впровадженню цифрових технологій і платформ фінансовими інститутами.

Додатково, для вивчення взаємозв'язків у динаміці, застосуємо регресійний аналіз. Мета регресійного аналізу – встановити конкретну аналітичну залежність коефіцієнтів фінансової стійкості від одного або кількох ознак-факторів. Отримане при цьому рівняння регресії використовується для змістовного опису досліджуваного процесу, прогнозування, вибору оптимального варіанта і т. д. Якщо в рівняння регресії включені ознаки-фактори, що враховують і можливе випадкове поведінка результативної ознаки, то такий вираз являє регресійну модель явища чи процесу. Проведемо аналіз впливу показників на коефіцієнт надійності, оскільки він є одним з основних коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість банку. Для дослідження регресійної моделі використаємо економетричну програму Eviews.

Аналіз статистичних показників моделей розпочинаємо з 31.12.2015 і до 31.12.2019, так як чим більше аналізованих періодів, тим якіснішим буде регресійний аналіз показників АТ «Ощадбанк».

Перша модель виявляє залежність між показниками фінансової стійкості (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Дані для регресійного аналізу

Коеф. надійності	Коеф. фін. важеля	Коеф. достатності капіталу	Коеф. загальної ліквідності
0,048	20,679	0,046	1,048
0,081	12,380	0,075	1,081
0,154	6,483	0,134	1,154
0,093	10,743	0,085	1,093
0,085	11,741	0,078	1,085

Загальне рівняння моделі має наступний вигляд:

$$Y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + c,$$

де b_0 – вільний член рівняння;

$b_1 \dots b_3$ – оцінки параметрів моделі;

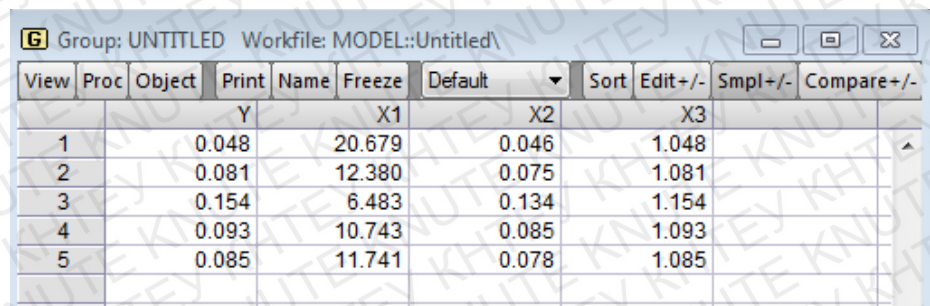
c – помилка моделі(залишки);

Y – залежна (ендогенна) змінна;

x_i – незалежна (екзогенна) змінна.

Таким чином залежна змінна Y – це коефіцієнт надійності; x_1 – коефіцієнт фінансового важеля, x_2 – коефіцієнт достатності капіталу; x_3 – коефіцієнт загальної ліквідності.

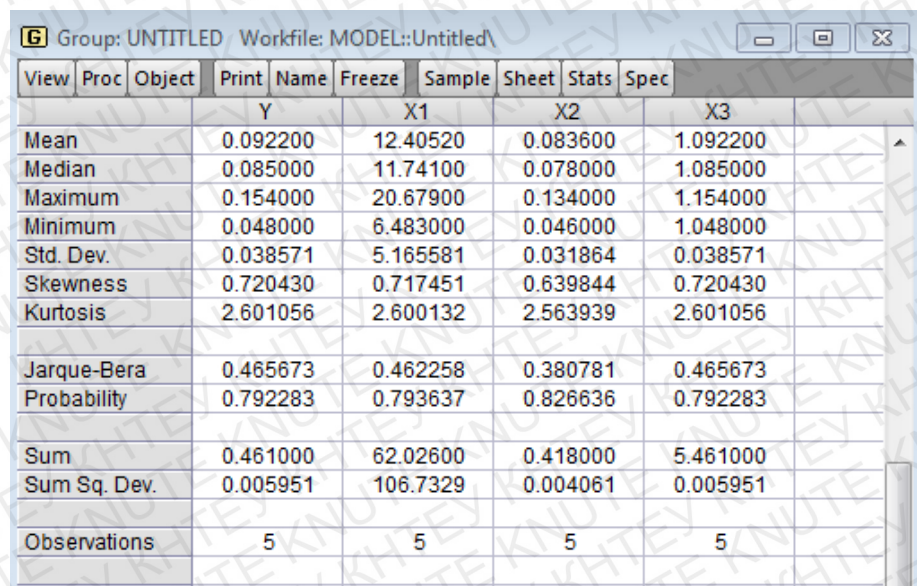
Імпортуємо дані в програмне забезпечення та отримуємо таблицю даних (рис. 3.7):

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Default	Sort	Edit+/-	Smpl+/-	Compare+/-
			Y	X1	X2	X3				
1			0.048	20.679	0.046	1.048				
2			0.081	12.380	0.075	1.081				
3			0.154	6.483	0.134	1.154				
4			0.093	10.743	0.085	1.093				
5			0.085	11.741	0.078	1.085				

Рис. 3.7. Імпортовані дані в Eviews

Маємо числові характеристики усіх змінних моделі (рис. 3.8), де: **Mean** – середнє арифметичне значення; **Median** – медіана, у випадку симетричного модального розподілу, медіана співпадає з середнім значенням; **Maximum** – максимальне значення; **Minimum** – мінімальне значення; **Std. Dev.** – стандартне відхилення (середнє квадратичне відхилення); **Skewness** – коефіцієнт асиметрії; **Kurtosis** – ексцес; **Статистика Jarque-Bera** – використовують для перевірки гіпотези про нормальний розподіл досліджуваного ряду; **Probability** – ймовірність; **Observations** – кількість спостережень.

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Sample	Sheet	Stats	Spec
			Y	X1	X2	X3			
Mean			0.092200	12.40520	0.083600	1.092200			
Median			0.085000	11.74100	0.078000	1.085000			
Maximum			0.154000	20.67900	0.134000	1.154000			
Minimum			0.048000	6.483000	0.046000	1.048000			
Std. Dev.			0.038571	5.165581	0.031864	0.038571			
Skewness			0.720430	0.717451	0.639844	0.720430			
Kurtosis			2.601056	2.600132	2.563939	2.601056			
Jarque-Bera			0.465673	0.462258	0.380781	0.465673			
Probability			0.792283	0.793637	0.826636	0.792283			
Sum			0.461000	62.02600	0.418000	5.461000			
Sum Sq. Dev.			0.005951	106.7329	0.004061	0.005951			
Observations			5	5	5	5			

Рис. 3.8. Числові характеристики усіх змінних моделі

Наступним кроком є побудова графіку кожної із змінних (рис. 3.9), які представлені нижче, де вісь ОУ – це показники в залежності від змінної, а вісь ОХ – це роки, які ми аналізуємо (2015-2019рр.).

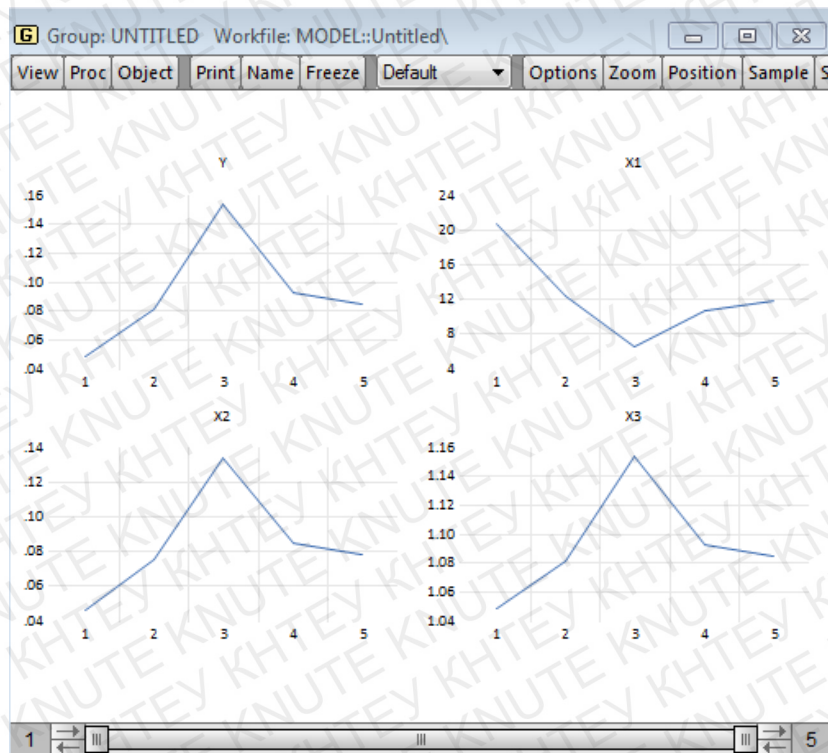
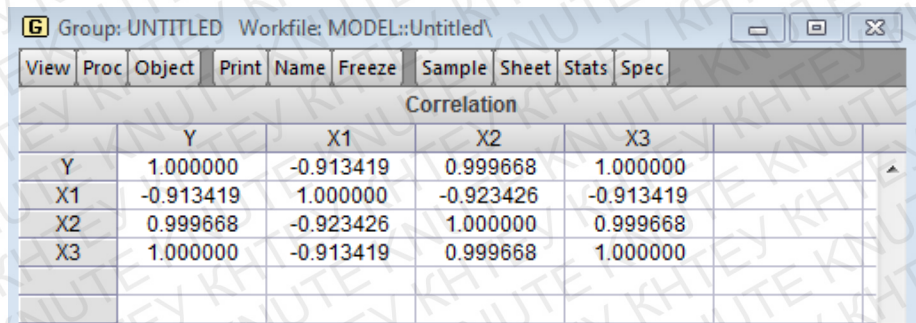

Рис. 3.9. Побудова графіків змінних

На графіках чітко видно, що протягом 3-х років йде тенденція спочатку до зростання змінних Y , x_2 , x_3 , а саме коефіцієнтів надійності, достатності капіталу, загальної ліквідності та тенденція до зниження змінної x_1 – коефіцієнта фінансового важеля.

Наступним кроком є побудова кореляційної матриці та перевірка зв'язків між змінними (рис. 3.10). Тіснота зв'язків кількісно виражається величиною коефіцієнта кореляції в межах $r \in [-1; +1]$.

Сильний зв'язок існує між двома змінними, якщо модуль коефіцієнта кореляції більший або дорівнює 0,7. Якщо ж коефіцієнт від'ємний, то змінні мають обернений зв'язок, а якщо ж позитивний – прямо пропорційний, якщо ж коефіцієнт кореляції дорівнює 0, це свідчить про відсутність лінійної залежності між змінними.

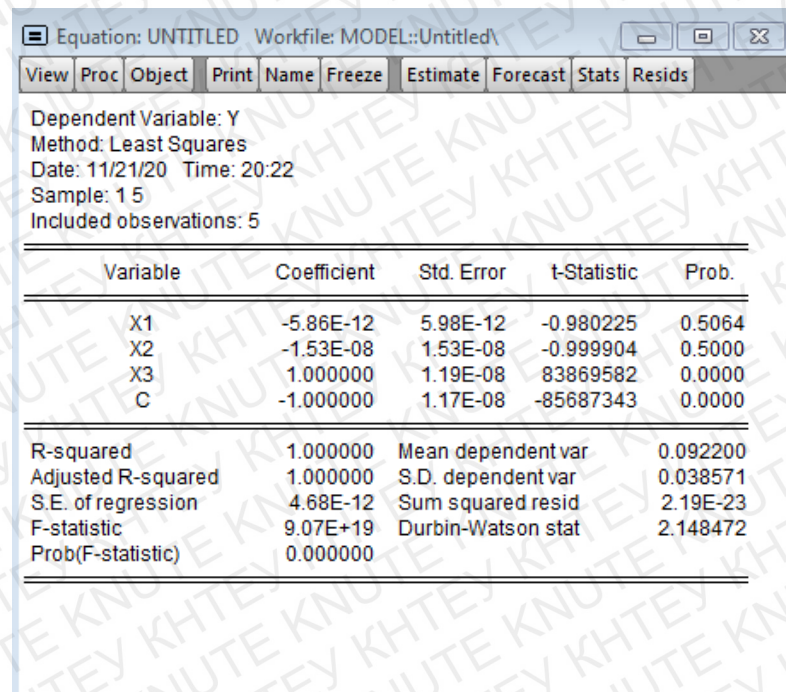

Correlation				
	Y	X1	X2	X3
Y	1.000000	-0.913419	0.999668	1.000000
X1	-0.913419	1.000000	-0.923426	-0.913419
X2	0.999668	-0.923426	1.000000	0.999668
X3	1.000000	-0.913419	0.999668	1.000000

Рис. 3.10. Побудова кореляційної матриці

Проаналізувавши матрицю кореляції, робимо висновки, що між більшістю параметрів наявний досить сильний прямий зв'язок.

Це свідчить про те, що є доцільною побудова рівняння регресії. Для оцінки параметрів рівняння регресії використовуємо метод найменших квадратів, так як він дозволяє отримати такі оцінки параметрів, при яких сума квадратів відхилень фактичних значень результативної ознаки від розрахованих (теоретичних) – мінімальна (рис. 3.11).

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
X1	-5.86E-12	5.98E-12	-0.980225	0.5064
X2	-1.53E-08	1.53E-08	-0.999904	0.5000
X3	1.000000	1.19E-08	83869582	0.0000
C	-1.000000	1.17E-08	-85687343	0.0000

R-squared	1.000000	Mean dependent var	0.092200
Adjusted R-squared	1.000000	S.D. dependent var	0.038571
S.E. of regression	4.68E-12	Sum squared resid	2.19E-23
F-statistic	9.07E+19	Durbin-Watson stat	2.148472
Prob(F-statistic)	0.000000		

Рис. 3.11. Регресійний аналіз

Одним з основних показників є R-квадрат (коефіцієнт лінійної детермінації), значення якого характеризує якість моделі. Коефіцієнт є одною з найбільш ефективних оцінок адекватності регресійної моделі, мірою якості рівняння регресії в цілому. Прийнятним є значення показника не менше 0,5. В нашому аналізі значення R-квадрату дорівнює 1, що свідчить про те, що між усіма змінними існує тісний зв'язок (рис.3.12).

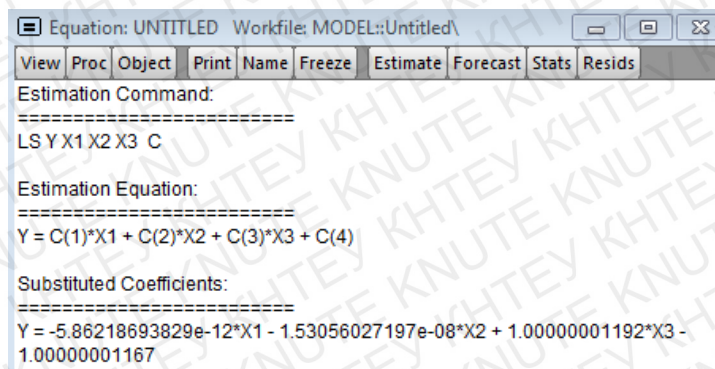

Рис. 3.12. Регресійна модель

Отже, регресійна модель залежності кількості організацій, які виконують наукові дослідження і розробки від трьох факторів має такий математичний вигляд:

$$Y = -5,86218693829e-12 * x_1 - 1,53056027197e-08 * x_2 + 1,00000001192 * x_3 - 1,00000001167.$$

Отже, в результаті проведення регресійного аналізу, нами було визначено, що найбільший вплив на коефіцієнт надійності банку має коефіцієнт загальної ліквідності, а сама модель є досить високої якості, за допомогою показника R-квадрату.

Висновок до розділу 3.

Було розглянуто сучасний етап розвитку банківської діяльності в Україні, визначено основні тенденції цифровізації фінансово-економічних відносин. Цифровізація діяльності банку – це система заходів, спрямованих на поглиблення співпраці з фінтехстартапами з метою досягнення довгострокових цілей розвитку пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів і послуг для збільшення та розширення клієнтської бази і підвищення конкурентоспроможності банку.

Визначено, що розвиток банківської діяльності в Україні характеризується тенденціями використання цифрових технологій та універсалізації фінансово-економічних відносин, тому за таких умов перспективними напрямками для подальшого розвитку банківського сектору в Україні є подальше вдосконалення дистанційного обслуговування клієнтів, забезпечення цілодобової діяльності контакт-центру банку, підвищення ефективної роботи фронт-офісу за допомогою використання у діяльності системи «єдиного вікна». Впровадження інновацій та реалізація наведених стратегічних напрямів розвитку банківських послуг забезпечить ефективне функціонування банківського ринку.

Також досліджено перспективи розвитку банків України в digital-напрямку з використанням рейтингового аналізу за допомогою системи підтримки прийняття рішень та проведено регресійний аналіз, а саме проаналізовано вплив показників на коефіцієнт надійності.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах розвиток та ефективне функціонування комерційного банку залежить, в першу чергу, від рівня інформаційного забезпечення його діяльності та результативності цифрової трансформації банківської сфери. На сьогодні банки функціонують в умовах економічної кон'юнктури і політичної ситуації, що постійно змінюється, тому важливою властивістю кожного комерційного банку як системи є його здатність до адаптації, самоорганізації і пристосування до змін зовнішніх та внутрішніх умов за допомогою цифровізації. Під цифровізацією розуміється визнаний механізм економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності. З розвитком інформаційних технологій, що супроводжується глобальним проникненням мобільного доступу до Інтернету та цифрових послуг, змінюється і процес надання послуг, в тому числі фінансових [25].

В роботі надано загальну характеристику діяльності банківських установ в умовах нестабільного економічного середовища і визначено її особливості в сучасних умовах. На основі проведених досліджень сформовано загальний базис визначення сутності і ролі фінансової стійкості та прибутковості як економічних категорій та їх вплив на діяльність банківських установ. Було проаналізовано думки різних економістів та запропоновано власне визначення розглянутих фінансових показників. В ході дослідження розглянуто основні методики оцінки фінансових показників банків.

Були проаналізовані структурні особливості та принципи діяльності АТ «Ощадбанк». Проведено дослідження та аналіз фінансової стійкості та прибутковості АТ «Ощадбанк» на основі коефіцієнтного аналізу, оскільки за допомогою даного методу розглядаються коефіцієнти, що найкращим чином характеризують фінансову стійкість банку та порівнюються з відповідними

нормативними або оптимальними значеннями, визначеними емпіричним шляхом за допомогою нескладних математичних розрахунків. Було визначено, що фінансова стійкість банку достатньо забезпечена його капіталом і останній може захищати банк від імовірних ризикованих втрат сьогодні і в близькому майбутньому. Додатково було розглянуто перспективи розвитку банківської системи України та запропоновано систему заходів для вирішення актуальних проблем банківського сектору та нормалізації його функціонування. Реалізація запропонованих заходів дозволить мінімізувати вплив негативних факторів у короткостроковій перспективі та створить умови для прискореного розвитку банківської системи України у майбутньому.

Для дослідження перспектив розвитку банків України в digital-напрямку було проведено рейтинговий аналіз за допомогою системи підтримки прийняття рішень "Вибір". Методологія обраної СППР опирається на системний підхід, при якому проблема розглядається як результат взаємодії і, більш того, взаємозалежності безлічі різнорідних об'єктів, а не просто як їх ізольована і автономна сукупність. За допомогою СППР було проаналізовано чотири діючі банки України, створено матрицю попарних порівнянь за критеріями ROA, ліквідності, достатності капіталу банку, враховано рейтингову оцінку НБУ та досвід роботи на ринку, і, за допомогою діаграми результатів розрахунків, визначено кращий банк для обслуговування серед обраних. Додатково проведено регресійний аналіз та запропоновано заходи для зміцнення банківськими установами власних позицій на фінансовому ринку за рахунок виконання цілого комплексу заходів і завдань, пріоритетне місце серед яких належить впровадженню цифрових технологій і платформ фінансовими інститутами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика : навч. посібник / Б. П. Адамик. – Тернопіль : “Карт-бланш”, 2002. – 278 с.
2. Берест М.М. Критичний аналіз змісту економічної категорії «фінансова стійкість»//Берест М.М., Тимошенко А.П.// Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2010. — № 29. — С. 69–72.
3. Бушуєва І. В., Ніколаєнко А. А. Структура та основні напрямки управління банківськими ризиками / І. В. Бушуєва, А. А. Ніколаєнко // Формування ринкових відносин в Україні. – Вип. 10. – 2017. – 156 с.
4. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І. М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 2 (33). – С. 40–43 .
5. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику / В. В. Вітлінський. – К. : ДЕМІУР, 1996. – 212 с.
6. Вовчак О.Д. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ / О.Д. Вовчак, О.М. Крамаренко // Фінансовий простір. – 2014. – №4(16). – С. 27-31.
7. Гальперіна Д.О. Порівняльний аналіз банківської системи України та деяких країн світу / Д.О. Гальперіна, Ю.О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : матер. конф. Одеса, 2015. С. 98–102.
8. Довгань Ж. М. Сутність та оцінка достатності капіталу комерційного банку / Ж. М. Довгань // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – Економіка, фінанси, право. – 2000. – № 8. – С. 36–38.
9. Закон України “Про банки та банківську діяльність” № 2121 – III від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>

10. Закон України “Про Національний банк України” № 679-XIV від 20.05.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=679-14>
11. Закон України «Про відновлення фінансової стійкості або визнання комерційного банку банкрутом» (у редакції Закону України від 30.06.1999 р. № 784-XII).
12. Кириленко С.А. Зміна парадигми продажу банківських послуг в умовах розвитку цифрових каналів дистрибуції [Текст] / С.А. Кириленко // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 4. - С. 140-147.
13. Кількість користувачів «Ощад 24/7» [Електронний ресурс] / Ощадний банк України. — Режим доступу : <https://www.oschadbank.ua/ua/press-service/news/kilkist-koristuvachiv-oschad-247-perevischilatri-milyoni>.
14. Розрахунок фінансових коефіцієнтів / М. Д. Алексеєнко // Стратегія економічного розвитку України. – 2001. – Вип. № 4. – С. 288–293.
15. Корнівська В. О. Цифровий банкінг: ризики фінансової дигіталізації / В. О. Корнівська // Проблеми економіки. - 2017. - № 3. - С. 254-261.
16. Краус Н.М. Цифрова економіка : тренди та перспективи авангардного характеру розвитку [Електронний ресурс] / Н. М. Краус, О. П. Голобородько, К. М. Краус // Ефективна економіка. – 2018. – № 1. –
17. Лечаченко Т. А. Реалізація інформаційних технологій банкінгу в Україні / Т. А. Лечаченко // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-технічної конференції „Актуальні задачі сучасних технологій“, 16-17 листопада 2017 року. — Т. : ТНТУ, 2017. — Том 3. — С. 191–192.
18. Масленніков В.В. Зарубіжні банківські системи / В.В. Масленніков. – К.: Економіка, фінанси, право. – 2010. – №10. – С. 15-20.
19. Мошенець О.В. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О.В. // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 12. – С. 7–8.
20. Овчаренко Ю.І. Сім нот для цифрового банку майбутнього / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bosfera.ru/bo/yuriy-ovcharenko-eram-sem-not-dlya-cifrovogo-banka-budushchego>.

21. Офіційний сайт Національного банку України «Рейтинг банків» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
22. Положення “Про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою CAMELS” № 171 від 8.05.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=286728
23. Проміжна скорочена окрема фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2019 року [Електронний ресурс] / Ощадний банк України. — Режим доступу: https://www.oschadbank.ua/sites/default/files/201910/SSBU_separate_3Q_19_final.pdf.
24. Словник банківської термінології [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.glossary.org.ua/article/sekyurytyzatsiya/>.
25. Степаненко О. П. Перспективні напрями цифрової трансформації в контексті розбудови цифрової економіки / Степаненко О. П. // Моделювання та інформаційні системи в економіці : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: В. К. Галіцин (голов. ред.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2017. – № 93. – С. 120–131.
26. Стефанишина А., Характеристика та аналіз методик оцінювання фінансової стійкості банків України та зарубіжжя [Текст] / А. Стефанишина // Вісник НБУ. — 2010. — № 11. — С. 62–67.
27. Тарасюк М.В., Кощєєв О.О. Інновації в глобальній цифровій фінансовій сфері: оцінка трансформацій / М.В. Тарасюк, О.О. Кощєєв // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2017. — Вип. 131. — С. 94—110.
28. Тимош І.М. Організаційно-методичний механізм запобігання банкрутства комерційного банку // Актуальні проблеми фінансової стійкості економіки комерційного банку. — 2010. — № 6. — С. 23–25.
29. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк» [Електронний ресурс] / Ощадний банк України. — Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua/ua/about/financial-reporting>